

מסכת יבמות

פרק שנים עשר מצות חליצה

דף ק"א

[דברים כ"ה ז-י] ואם לא יחפץ האיש לקחת את יבמתו ויעלתה יבמתו השערה אל הזקנים ואמרה מאן זבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה זבמי. וקראו לו זקני עירו ודברו אליו ועמד ואמר לא תפצתי לקחתה. ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים וחקלה נעלו מעל רגלו ורקקה בפניו ונתתה ואמרה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו. ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל.

בפני כמה זקנים נעשית מצוות חליצה

בענין מצוות חליצה נאמר, "ואם לא יחפץ האיש לקחת את יבמתו ויעלתה יבמתו השערה אל הזקנים", ומכאן שמצוות חליצה צריכה להיעשות בפני זקנים.

ונחלקו חכמים, כמה זקנים צריך, לקיום מצוות חליצה בפניהם.

לדעת התנא של משנתנו, וכן לדעת תנא קמא בברייתא, מצוות חליצה בשלושה, שנאמר בפרשה, "ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים", ומיעוט רבים שנים, הרי כאן שני זקנים, וכלל בדינו, שאין עושים ב"ד שקול, [כלומר אין עושים ב"ד שניתן לחלק את מספר הדיינים בשווה, שכן ב"ד שקול שיחלקו בו הדיינים שווה בשווה, לא תהא בו הכרעה, ואין לעשות ב"ד שיכול להיות בלא הכרעה^א], ולפיכך יש להוסיף זקן שלישי, ומכאן שמצוות חליצה בשלושה.

ולדעת רבי יהודה, מצוות חליצה בחמישה, שכן מלבד הכתוב הנ"ל, "ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים", המלמד שיהיו שנים, נאמר בתנו נוסף, "וקראו לו זקני עירו", ומכאן שיהיו שנים נוספים, כלומר ארבעה^ב, ואין עושים ב"ד שקול, ולפיכך מוסיפים חמישי, ומכאן שמצוות חליצה בחמישה.

ובדף ק"ה יתבאר בעזה"י, שיש אומרים, שמצוות חליצה כשרה גם בשני דיינים, או בינו לבניה ושני עדים רואים הדבר.

ואמר רבא אמר רב נחמן, הלכה, חליצה בשלושה. והטעם לכך, הואיל וסתם לן

^א הכא גבי חליצה אתי שפיר דאין ב"ד שקול מוסיפין עליהם עוד אחד, דהא איכא כמה פלוגתי במתניתין, אבל לענין סמיכת פה, דבעינן נמי שלשה, קשה. ויש לומר דהתם נמי איכא פלוגתא, אי בעינן בכל כחו. ועוד יש לומר, דבכל דוכתין דבעינן ראי לבי"ד אין ב"ד שקול. [תוס'].

^ב אבל "ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים", לא קא חשיב, דכיון דכתיב "הזקנים", אהנך דלעיל קאי. [רש"י]. ואין נראה לר"י, דבריש סנהדרין מפיך הא דבעינן שלשה מומחין מדכתיב גי "האלהים", ולא אמרינן האלהים בתרא אדלעיל קאי. ואמר ר"י, דהזקנים דלענין אצטרך למכתב, דאי הוה כתב ונגשה יבמתו לעיניהם, הוה אמינא אי יבם סומא לא יחלוץ, ולהכי כתיב לעיני הזקנים, אבל חלצה מן הסומא חליצתה כשרה. [תוס'].

תנא כוותיה, כלומר שמשנתנו נשנית בסתם, כדעת האומרים חליצה בשלושה^א.
ורבא הקשה על דברי רב נחמן אלו, וכי משום שסתמה המשנה כדעת האומרים חליצה בשלושה, כך ההלכה, הלא לענין מיאון גם כן סתמה המשנה כדעת האומרים בשלושה, ואין הלכה כן^ב, כפי שיתבאר בעזה"י להלן.

ואין לתרץ, שלענין חליצה סתמה המשנה כן פעמים רבות יותר, שלענין חליצה שנינו בשלוש מקומות שהחליצה בשלושה, ולענין מיאון שנינו כן בשתי מקומות. כי אין הבדל בין שתי פעמים לשלוש פעמים.

ולפיכך אמר רב נחמן בר רב יצחק, שהטעם לכך שהלכה כדעת האומרים שחליצה בשלושה, כי מצינו, שכן סתמה המשנה במקום שנוכרה דעת רבי יהודה, שכן שנינו בפרק ראשון במסכת סנהדרין, "סמיכת זקנים ועריפת עגלה בשלושה, דברי רבי יוסי, ורבי יהודה אומר בחמישה", ומיד אחרי כן שנינו, "החליצה והמיאון בשלושה", ובוה לא נחלק רבי יהודה, ומתוך שלא נחלק בוה, משמע שחזר בו רבי יהודה, והודה לדברי האומרים חליצה בשלושה^ב.

אכן, אף שנפסקה הלכה כדעת האומרים חליצה בשלושה, רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע היו עושים את מעשה החליצה בחמישה, כדי לפרסם הדבר, [שידעו הכל שהיא חלוצה, ואסורה לכהן. וכמו כן ידעו הכל שהיא פנויה, ויבואו אחרים לשאת אותה =ליתו אינשי ולקפצו עליה]].

ומעשה ברב אשי שנזדמן לבית רב כהנא ואמר לו רב כהנא שיעלה להצטרף לחמישה.

ואמר רב כהנא מעשה היה שהייתי לפני רב יהודה ואמר לי בא ועלה לישוב להיות באגודה להצטרף לחמישה, כדי לפרסם הדבר.

אמנם אף שהמצטרפים לחמישה אינם מעיקר הדין, משמע בגמרא, שעליהם להיות כשרים כמו השלושה, וכשם שגרים אינם כשרים להיות מהשלושה, [כפי שיתבאר בעזה"י להלן], כך אינם כשרים להיות מהחמישה.

ולפיכך כשרב יהודה אמר לרב שמואל בר יהודה להצטרף לחמישה השיב לו הלא שנינו [להלן], "ב"ישראל", בב"ד של ישראל ולא בב"ד של גרים, ואני גר, [שרב שמואל בר יהודה הוא ואביו נתגירו], ואם כן פסול אני לחליצה^א.

בפני אלו זקנים נעשית מצוות חליצה

א. דיינים או הדיוטות.

הכל מודים, שאף שנאמר בפרשה, "ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים", אין

^א אבל משום דיחיד ורבים הלכה כרבים, אין לפסוק כוותיה, דמסתבר טעמא דיחיד. [תוס'].

^ב ואם תאמר מאי פריך, וכי בשביל כך נפסוק ככל סתמי המשניות. ויש לומר דחליצה ומיאון דמו להדדי, שתצא על ידי מעשה שלהם, ומיתנו נמי בהדי הדדי. [תוס'].

^ג פסק רבינו תם, דסומא באחת מעיניו כשר לחליצה, כיון דלא ממעטינן מ"לעניי", וסגי באחד, ויכול לראות הרוק מפי היבמה. [תוס'].

^ד ואם תאמר לפירוש רבינו תם, דרב שמואל בר יהודה דהכא היה בן רב יהודה הינדוואה, דאמר בפרק קמא דקידושין דגר שאין לו יורשין הוה, ונתגיייר הוא ואביו, למה היה לו להביא ברייתא דפסיל גר לחליצה, לדיני ממונות נמי מיפסל לדון לישראל, כיון דאין אמו מישראל. ויש לומר דאיצטרך לפסול אפילו לחליצת גרים. א"י כשר הוא לדיני ממונות לדון בלא כפייה, דלא שייכא שימה ודבר של שררה דכתיב שום תשים עליך מלך אלא בכפייה. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 15
מסכת יבמות ק"א-ק"ו
כ"ב טבת - כ"ז טבת

צריך שיהיו זקנים אלו מדייני סנהדרין, שכן אפילו הדיוטות כשרים לכך.

- לדעת משנתנו, וכן לדעת תנא קמא של הברייתא, ענין זה למד מהכתוב, "וְקָרְאוּ לוֹ זְקֵנֵי עִירוֹ", שחזרה תורה לכתוב פעם שניה שיהיה הדבר בפני זקנים, לרבות אף את זקנים הדיוטות, שאינם מדייני סנהדרין.^א

- ולדעת רבי יהודה הכתוב "וְקָרְאוּ לוֹ זְקֵנֵי עִירוֹ", מלמד, שיהיו ארבעה זקנים לכל הפחות, כפי שנתבאר, שכן לדעתו, ענין זה, שדי בזקנים הדיוטות, ולא דווקא דייני סנהדרין, למד מכתוב אחר.

מתחילה רצו לומר, שלדעת רבי יהודה, ענין זה שדי בזקנים הדיוטות, למד מהכתוב "לְעֵינֵי הַזְקֵנִים", שבא הכתוב הזה ללמד, שלא יהיו הזקנים סומים [=עוורים]. ומתוך כך שהוצרך הכתוב ללמד שלא יהיו סומים, למדנו שאינם צריכים להיות דיינים של סנהדרין, כי אם היו דיינים של סנהדרין, כבר יודעים אנו שלא יהיו סומים, שכן סומים אינם כשרים להיות דייני סנהדרין, כפי שיתבאר בעזה"י.

אולם דחו זאת, כי באמת הכתוב "לְעֵינֵי הַזְקֵנִים", לא בא ללמד שלא יהיו הזקנים סומים, אלא שיראו הדיינים את הרוק היוצא מפי היבמה.

ולמסקנה, לדעת רבי יהודה, שענין זה שדי בזקנים הדיוטות, למד מהכתוב, "וְאָמְרָהּ מֵאֵן יִבְמִי לְהָקִים לְאֹחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל", המלמד שהחליצה נעשית בכל שהם מישראל, ואפילו אינם דיינים סנהדרין.

והסיבה שנקראו הדיוטות אלו בשם זקנים, כי אף שאינם צריכים להיות מדייני סנהדרין, **מכל מקום צריכים להיות דומים לדיינים**, בכך שיהיו **יודעים להקרות^ב את היבם והיבמה את הדברים שהם צריכים לומר במעשה החליצה**, כגון, "מֵאֵן יִבְמִי לְהָקִים לְאֹחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יִבְמִי", "לא חֲפָצִי לְקַחְתָּהּ".

ב. ישראלים או גרים.

רב שמואל בר יהודה שנה ברייתא, בה מבואר, **שהחליצה צריכה להיות בבי"ד של ישראלים ולא בבי"ד של גרים**. [ובדף ק"ב יתבאר בעזה"י, שלא די שיהיה רק אביו או אמו מישראל, אלא צריך שיהיו שניהם מישראל. ולפירוש תוס', די אם אביו מישראל].

לדעת התנא של משנתנו, וכן לדעת תנא קמא בברייתא, דין זה למד מהכתוב, "וְאָמְרָהּ מֵאֵן יִבְמִי לְהָקִים לְאֹחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל", שמשמעותו, שתהא החליצה בבי"ד של ישראל, ולא בבי"ד של גרים.

ולדעת רבי יהודה, הכתוב הזה מלמד, שדי בזקנים הדיוטות, כפי שנתבאר, וכתוב אחר מלמד שיהיו ישראלים ולא גרים, הוא הכתוב בסוף הפרשה, "וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל".

בעלי מומים פסולים לסנהדרין

שנה רב יוסף, כשם שבי"ד מנוקים בצדק, [כלומר צריכים להיות נקיים וצדיקים],

^א ואם תאמר, ומ"זקנים" אמאי לא משמע ליה זקני השוק ... ויש לומר ... דכתיב השערה דמשמע סנהדרין. [תוס'].

^ב אבל בשאר דברים אין צריך שיהיו בקיאים בהן, וכי לא עשו בטוב, יוכלו לישאל לבקיאין, אבל קריאה, אם לא ידעו להקרות, לא יוכלו לישאל לבקיאין אם הקרו יפה. [תוס'].

כך בי"ד מנוקים מכל מום, [כלומר צריכים להיות בלא מום^א], שנאמר בהם^ב, "כִּלְפָּךְ יִפְּהוּ רַעֲיָתִי וּמוֹם אֵין בְּךָ" (שה"ש ד' ז').

ראיית הרוק על ידי הזקנים

אמר רבא, הדיינים צריכים לראות את הרוק היוצא מפי היבמה, שנאמר, "וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יִבְמִי לְהָקִים לְאֹחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל ... וְנִקְרָא בְּפָנָיו".

העומדים שם צריכים לומר "חלוץ הנעל"

אמר רבי יהודה, פעם אחת היינו יושבים לפני רבי טרפון, ובאה יבמה לחלוץ, ולאחר שחלצה, אמר לנו, ענו כולכם "חלוץ הנעל", שנאמר בפרשה, "וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חֲלוּץ הַנְּעֵל".

לדעת התנא של משנתנו, וכן לדעת תנא קמא בברייתא, כל הכתוב "וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חֲלוּץ הַנְּעֵל" בא ללמד דין זה^א.

ולדעת רבי יהודה נאמר בכתוב הזה "בְּיִשְׂרָאֵל", ללמד דין נוסף, והוא, שיהיו הדיינים ישראלים, ולא גרים כפי שנתבאר לעיל.

הקריאה לייבם לחליצה

כשיבמה באה לזקנים, ואומרת להם, שהייבם אינו רוצה לייבם אותה, הם עצמם צריכים לקרוא לו, ולדבר עמו, שייבם אותה או תחלוץ לו, ולא ישלחו שלוחם לשם כך, שנאמר, "וְקָרְאוּ לוֹ זְקֵנֵי עִירוֹ", **הם ולא שלוחם**^א.

משיאים לו עצה הוגנת לו

כשהזקנים מדברים עם הייבם על הייבום והחליצה, יש להם להשיא לו עצה הוגנת לו, שנאמר, "וְיִדְבְּרוּ אֵלָיו", כל אחד כפי מה שהוא.

^א בסנהדרין ... דקאמר חדא לאתווי גר, וחדא לאתווי ממזר, אמתנתין דאין הכל כשרים לדון דיני נפשות, לא מצי למימר לאתווי בעלי מומין, בדפסול יוחסין איירי, כדקתני סיפא, אין כשרים אלא כהנים לויים וישראלים המשיאים לכהונה. [תוס'].

^ב אבל מ"והתיצבו שם עמד" בדומין לך, לא דרשינן אלא לענין פסול יוחסין, דהתם ליכא עבודה, שיהא סברא לפסול בעלי מומין. [תוס'].

^ג מ"בישראל" דריש, דסמכיה אצל "ונקרא שמו" דמ"ונקרא שמו" לחודיה לא הוה משמע לענות כולם, אלא דוקא אדיינין, ולא אכל העומדים שם. וקשה לר"י, דהכא דרשינן תרי "בישראל", למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, ובפרק קמא דקדושין דרשינן, דכיון שחלץ לה נעל, הותרה לכל ישראל. ואמר ר"י, דהתם דרשינן מדסמכיה לבישראל בית חלוץ הנעל, והוה מצי למכתב ובישראל יקראו שמו בית חלוץ הנעל, אי לאו אתא אלא לדרשא דהכא, ומדסמכיה ישראל אצל חלוץ הנעל, דרשינן נמי כיון שחלץ לה נעל הותרה לכל ישראל. [תוס'].

^ד ותימה אדילפינן בפרק שני דקידושין מקראי, דשלוחו של אדם כמותו, אדרבה נילף מהכא דאין שלוחו כמותו. ויש לומר דיש כמה כתובים הבאים כאחד, דגבי עגלה ערופה נמי דרשינן ויצאו הן ולא שלוחן, ובמנחות בפרק שתי מדות דרשינן וסמך ידו ולא שלוחו, ובנדרים ממעט שליח מהפרת נדרים לרבי יאשיהו. [] ואם תאמר למה לי קראי בקידושין, נילף מהנך קראי, דמדאצטרך לאשמועינן, מכלל דבעלמא הוי כמותו. ויש לומר דאי לאו קראי דהתם, הוה דרשינן כל הני קראי לדרשה אחריתי. ה"ר אלחנן. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח15
מסכת יבמות ק"א-ק"ו
כ"ב טבת - כ"ז טבת

שאם היה הוא ילד והיא זקנה, הוא זקן והיא ילדה, אומרים לו, מה לך אצל
ילדה, מה לך אצל זקנה, כלך אצל שכמותך, ואל תכניס קטטה לתוך ביתך.

בפני כמה עושים את המיאון

כבר נתבאר בתחילת המסכת, שקטנה שמת אביה, ואין לה מי שיקבל
קידושיה מהתורה, תקנו לה חכמים קידושין מדברי חכמים. וכל זמן שהיא
קטנה, היא יכולה למאן, ולומר, אי אפשי בבעלי, ויוצאת ממנו בלא גט.
ונחלקו חכמים בפני כמה יהיה המיאון.

לדעת התנא של המשנה במסכת סנהדרין, המיאון (והחליצה) בשלושה. וכן
דעת בית שמאי ובית הלל בברייתא. אלא שלדעת בית שמאי, צריך שיהיו
שלושה מומחים של סנהדרין, ולדעת בית הלל, גם בשלושה שאינם מומחים.

ולדעת רבי יוסי ברבי יהודה ורבי אלעזר ברבי יוסי, החליצה כשרה בשנים.

ואמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן, הלכה כאותו הזוג, כלומר כרבי יוסי
ברבי יהודה ורבי אלעזר ברבי יוסי, שהכשירו חליצה בשנים.

עיקר חליצה בסנדל

הסנדל עשוי מעור קשה ומבושל, ואין דרך לנועלו אלא כשהוא שלם, אבל
משנפחת אין דרך לנועלו, ולפיכך עיקר חליצה נעשית בסנדל, כי כל שיש לו
סנדל, אין לחוש בו, שאינו כתקנו, ואם כן החליצה תעשה בו כדין.

קביעת מקום לחליצה

אמר רבא, הדיינים צריכים לקבוע מקום לחליצה, שנאמר, "ויעלתה יבמתו
השערה אל הקנים", משמע מקום המזומן לכך.¹

נאמנות כרב שמואל בר יהודה

רב יהודה אמר, שאדם כרב שמואל בר יהודה, אם יאמר על שטר שהוא פרוע,
הוא נאמן ואין גובים בשטר.²

ודווקא להרע שטר הוא נאמן, אבל אין הוא נאמן שיוציאו ממון מזה לזה על
פיו, שנאמר, "על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר" (דברים י"ט ט"ו).

דף ק"ב

דיין גר בדיני נפשות

גר שנתגייר הוא עצמו, או שהוא בן גר וגירות, ואינו מזרע ישראל משום צד,

¹ הפסוק מדבר על מקומם קודם שידעו שיזדקקו לחליצה, ואם כן, כוונת רבא, שכל ביידי צריך
לקבוע מקום, שהצריכות לחליצה ידעו לבוא לשם לצורך החליצה. ויל"ע בדבר.

² פירש בקונטרס בכתובות ... דלא מקרע קרענא ליה, ולא מיגבא גבינא ביה. ואין נראה, דאם כן
הוי ליה למימר בהדיא ההוא ליטנא ... ורבינו תם מפרש, וכן ר"ח ... דהיינו שלא יוכל בעל השטר
לגבות בלא שבועה אפומיה, אפילו הוא קרוב ללוה או למלוה, דבאינו קרוב אפילו שאר אדם
מחייב נמי שבועה ... ובכתובות פירש ר"ח, מרענא שטרא אפומיה, אפילו כתוב נאמנות בשטר,
נשבע וגובה. ונראה לר"י, שרוצה לומר שכתב לו ליה למלוה בתוך השטר, דמהימן ליה בלא שבועה
כל אימת דאמר לא פרענא, אפילו פרעו בעד אחד, ופוגם, ונפרע שלא בפניו, דהוה צריך שבועה אי
לא דכתב ליה הכי, וכי האי גוונא מיירי הכא. [תוס'].

³ דאילו דיני ממונות, אפילו לכל ישראל, דתנן, הכל כשרים לדון דיני ממונות, ואמרינן, הכל
לאותוי מאי, לאתויי גר. [רש"י]. ואין נראה כדכתבתי בהחולץ. [תוס'].

⁴ כן פירש רש"י. ותוסי' פירשו, באמו לא סגי, עד שיהא גם אביו מישראל, אבל באביו לחוד סגי ...
[תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח15
מסכת יבמות ק"א-ק"ו
כ"ב טבת - כ"ז טבת

בלשון דיעבד, משום הסיפא, "חלצה באנפיליא חליצתה פסולה" אף בדיעבד.

ושנינו בברייתא, שגם תנאים נחלקו בדין זה, שכך שנינו:

אמר רבי יוסי, פעם אחת הלכתי לנציבין, מצאתי זקן אחד. אמרתי לו, כלום אתה בקי ברבי יהודה בן בתירא. אמר לי, הן, ועל שולחני הוא תדיר^א. שאלתי, כלום ראית שחלץ ביבמה. אמר לי, ראיתי שחלץ הרבה פעמים. שאלתי, במנעל או בסנדל. אמר לי, וכי חולצין במנעל^ב. [ומשמע קצת, שלדעת אותו זקן, חליצה במנעל פסולה אף בדיעבד. אולם מהמשך דברי הגמרא משמע, שאין מי שפוסל בדיעבד. ויל"ע בדבר].

אמרתי לו, אם כן, מה ראה רבי מאיר לומר, חלצה במנעל חליצתה כשירה. [ואם כן לדעה זו, לכתחילה לא חולצים במנעל, ובדיעבד החליצה במנעל כשרה].

רבי יעקב אומר משמו של רבי מאיר, חולצים במנעל לכתחלה. [ואם כן לדעה זו, חולצים במנעל אף לכתחילה].

טעם האומרים שלא לחלוץ במנעל

יש גורסים בדברי אותו זקן, שאמר, אין חולצים במנעל, משום שנאמר "נעלו" ולא "מנעלו". אולם רש"י ותוס' ורב יהודאי מחקו גרסא זו, כפי שנתבאר בהערה לעיל.

ומתחילה אמרו, שהסיבה לכך שאין חולצים במנעל, כי נאמר, "וְחָלְצָה נְעָלוֹ מַעַל נְעָלוֹ", ומשמע, שתהא החליצה בדבר שהוא על רגלו ממש, ולא בדבר שהוא מעל מעל רגלו.

והנה המנעל, מאחר שהוא רך, יש בו שרוכים, שהם מחזיקים את המנעל על הרגל, ומאחר שכן הוא, התרת השרוכים היא חליצת הנעל, ונמצא שאין החליצה בדבר שהוא על הרגל, שהרי גב המנעל הוא על הרגל, והשרוכים הם על גב המנעל, ואם כן החליצה הנעשית על ידי התרת השרוכים של המנעל, אינה חליצה בדבר שהוא על הרגל, אלא בדבר שהוא מעל מעל הרגל^א.

אולם הקשו על הדברים הללו, שכן אם זהו הטעם, יש לפסול חליצה במנעל אף בדיעבד, ולעיל נתבאר, שבדיעבד הכל מודים שהחליצה במנעל כשרה^ב.

ומסקנת הגמרא, שהסיבה לכך שלכתחילה אין חולצים במנעל, [לדעת האומרים כן], גזרת חכמים, שמא יבואו לעשות חליצה המנעל מרופט, או בחצי מנעל, שאף על פי שאינם שלמים, מאחר שהם רכים, הולכים בהם בני אדם,

^א בירושלמי גרס, "שולחני הייתי בעירי ועל שולחני הוא תדיר". [תוס'].]

^ב ו"ל"ג והתורה אמרה "נעלו" ולא "מנעלו", שאין מנעל כתוב בכל התורה אלא נעלו, כגון "ישל נעלך" "שלף איש נעלו", דמשמע בין סנדל בין מנעל, דמנעל לשון חכמים, ונעל לשון תורה. והאי דאמר "מנעל" לכתחלה אסור, לאו מקרא יליף, אלא משום גזירה כדלקמן, והאי דכתיב באורייתא "ברזל ונחשת מנעלך" לשון מנעל ובריח הוא. [רש"י].]

^ג שכופלין רצועות על אזניו, והווי ליה כשני נעלים זה על גב זה. אבל סנדל, אין קושרין וכופלין רצועות של אזניו, שהרי קשה הוא, ואין הרצועה דוחקתו, אבל בשפת פיו יש כמו קשר לקצר את פיו. [רש"י].]

^ד מדאמרין חליצתו כשרה, שמע מינה גלויי כרעא בעינא, ואפילו שני מנעלים זה על גב זה, כי שולפת לתרוייהו, שפיר דמי, כדאמר לקמן שני מנעלים ... מהו, ועד כאן לא מיבעיא ליה אלא דקרעתי ליעלאי ושלפתי לתתאי, אבל שלפתינהו לתרוייהו, שפיר דמי. [רש"י].]

ומאחר שאינם מכסים את רוב הרגל, החליצה בהם פסולה^א, וכדי שלא יבואו לחלוץ בהם, אמרו, שלא יחלצו במנעל כלל^ב.

סנדל שיש בו לולאות וסנדל שיש בו קשר

אמר רב, אם לא שראיתי לחביבי [=דודי. הוא רבי חייה דודו של רב], שחלץ [כלומר שחלצו לפניו] בסנדל שיש לו לולאות, [ונחם לחולצו], אני לא הייתי חולץ אלא בסנדל של ישמעאלים שהוא מוהדק יותר.

וסנדל שלנו [כלומר סנדל שהיה בזמן בעלי הגמרא], אף על פי שיש בו קשר על שפתיו, ומעמידו שלא יצא מהרגל, אף על פי כן, קודם חליצה, קושרים בו חבל, כדי שתבוא היבמה, ותתיר אותו, ובכך תהא החליצה מעולה^א.

שיעור הכשר החליצה

אמר רב יהודה אמר רב, מאחר ששמטה היבמה את הסנדל [או המנעל] מרוב העקב של היבם, אף על פי שלא חלצה אותו מכל הרגל, יש כאן הכשר חליצה, והותרה היבמה בחליצה.

ומה שמשמע בברייתא, שהכשר החליצה הוא ברוב הרגל, הכוונה לרוב העקב, שהעקב הוא עיקר הרגל, כי כל כח הכרעיים נסמך על העקב.

הותרו רצועות מנעל וסנדל מעצמם, ולא על ידי היבמה, או ששמט היבם רוב הרגל, [כלומר רוב העקב], והיבמה חלצה השאר, חליצתה פסולה.

ואמר רבי ינאי, בין שהתיר הוא ושמטה היא, בין שהתירה היא ושמט הוא, חליצתה פסולה, עד שתתיר היא, ותשמיט היא.

קרעתו או שרפתו

רבי ינאי נסתפק, מה הדין אם היבמה קרעה את הסנדל מעל רגלו של היבם, או השליכה גחלת על הסנדל כשהוא כרוך ברגלו, ונשרף. האם מצות החליצה היא שתגלה את רגלו של היבם, ואם כן נתקיימה מצות החליצה, או שמצות החליצה היא, שתשלוף את הנעל מרגלו, ולא עשתה כן. ועמד הספק הזה בתיקו.

^א ואם תאמר, דתני בסוף פרק תולין, לא תצא אשה במנעל המרופט, ולא תחלוץ בו, ואם חלצה חליצתה כשרה. ויש לומר דהתם אינו מרופט כל כך, שלא יחא ראוי לנעול בו. [תוס'].]

^ב אבל סנדל שהוא קשה, אין יכול ליישבו על רגלו משנפחת, וליכא למיגור מידי. [רש"י].]

^ג בירושלמי בפרקין גרסינן, כיצד הוא עושה, קושרו עד שיהא יכול להלוך בו מאליו. רבי חנינא בריה דרבי הלל אומר, עונבו, כדי שתוכל להתירו באחת מידי. כיצד היא עושה, מתירתו בימין, ותופסתו בשמאל, ושומטת עקב בימין, וגוררתו בשמאל, עד שתהא התרה וחליצה בימין. עד כאן ירושלמי. ומיהו נהגו לקשור היטב בקשר גמור, וגם צריך שתתירו בידה הימנית לפי הירושלמי. ואף על פי שלא מציינו שפוסל בשמאל, אלא ברגל, אבל ביד כשר לחלוץ אפילו בשמאל, ואמרין נמי לקמן בסוף פירקין, גידמת חולצת בשנייה, משמע דלא מיפסלא אם לא חלצה בידה הימנית. [תוס'].]

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח15
מסכת יבמות ק"א-ק"ו
כ"ב טבת - כ"ז טבת

שני מנעלים זה על גב זה

היה היבם הולך בשני מנעלים זה על גב זה, וחלצה היבמה את המנעל העליון, והתחתון במקומו עומד, לא נתקיימה מצוות חליצה, שנאמר, "וְחִלְצָה נְעֻלּוֹ מֵעַל רִגְלוֹ", ולא מעל מעל רגלו.

ורבי נחמיה שאל את רבה, מה הדין אם קרעה את העליון, באופן שניתן לחלוץ את התחתון דרך הקרעים של העליון, וחלצה את התחתון, והעליון הקרוע במקומו עומד. האם מצות החליצה היא שתחלוץ על הנעל שעל רגלו, ואם כן נתקיימה מצות החליצה, או שמצות החליצה היא, שתגלה את רגלו של היבם, ולא עשתה כן, שהעליון עדיין מכסה את רגלו. ולא פשט רבא את הספק.

ואין להקשות, וכי יש ההולכים בשני מנעלים זה על גב זה^א. שהרי החכמים ראו את רב יהודה יוצא לשוק אף בחמישה מנעלים זה על גב זה.

יבמה שהגדילה בין האחים

ללשון ראשון, כל חליצה שלא נתכוונו היבם ויבמה להתרתה בה, אינה כלום, והרי היא כמי שלא חלצה.

וללשון זה אמר רב יהודה אמר רב, שאם הגדילה היבמה בין האחים אחר מיתת בעלה, אף על פי שבמשך הזמן שהיתה עימם ראינו שחלצה לאחד מהם את מנעלו, אין חוששים שנתכוונו בכך להתרתה, ועדיין היא זקוקה להם כבתחילה, ומותרת להתייבם לאחד מהם.

וללשון שני, כל חליצה שלא נתכוונו היבם ויבמה להתרתה בה, חליצה פסולה היא, ואינה מועילה להתיר את היבמה להינשא לשאר בני אדם, אבל היא נפסלת על האחים, [כלומר אף על פי שלא ידוע לנו אם נתכוונו או לא, אנו חוששים שמא נתכוונו, ולכן היא נפסלת על האחים].

וללשון זה אמר רב יהודה אמר רב, שאם הגדילה היבמה בין האחים אחר מיתת בעלה, אם לא ראינו שחלצה לאחד מהם את מנעלו, אין חוששים לכך, ועדיין היא זקוקה להם כבתחילה, ומותרת להתייבם לאחד מהם. אבל אם ראינו שחלצה נעלו של אחד מהם, נפסלה להתייבם להם.

סנדל התפור בפשתן

אין קרוי נעל, אלא העשוי מעור בלבד, שנאמר "וְאֶלְבִּישׁוּ רַקְמָה וְאֶנְעִלָהּ תַּחַשׁ וְאֶחָשֵׁף בְּשֵׁשׁ וְאֶכְסֵף מְשִׁי" (יחזקאל ט"ז י), הרי שרק העשוי כולו מעור תחש, קרוי נעל^ב.

^א ואם תאמר דברק בהמה המקשה שואל השי"ס, בלעתו חולדה בבת אחת, וכן הדביק שני רחמים זה בזה, ואם כן מאי קאמר הכא, ומי איכא כי האי גוונא. ואומר ר"י, דודאי פשיטא ליה שיכול להיות, אלא מיבעיא ליה, ומי הויא חליצה כי האי גוונא, הלא אין דרך בני אדם לנעול בו. ומשני דדרך הוא דחזויהו רבנן לרב יהודה כו'. [תוס'].
^ב מכאן אומר רבינו תם, שצריך שיהיה מנעל מעור בהמה טהורה, דתחש כתיב. ואין נראה, כי אין

ומכל מקום לא רק העשוי מעור תחש קרוי נעל, וגם העשוי מעורות אחרים קרוי כן, שלכך נאמר בפרשה "הַנְּעֻלָּה", לריבוי כל מיני עורות.

ולפיכך אמר רב יהודה אמר רב, שסנדל התפור בפשתן, אין חולצים בו^ג. י"מ שהכוונה למנעל שתפור בתוכו בגד פשתן, לרפדו. וי"מ שהכוונה למנעל, שתפירתו בחוטי פשתן.

הוא של עור ותרסיותיו של שער

נתבאר, שסנדל הכשר לחליצה, צריך להיות כולו של עור.

ורבי אלעזר נסתפק, מה הדין אם כולו של עור, אבל הרצועות של שער עיזים.

והשיב לו רב, שגם סנדל שהרצועות של שער, הוא בכלל הכתוב "וְאֶנְעִלָהּ תַּחַשׁ", ואם כן הסנדל הזה כשר. [לכאורה רצונו לומר, ששער הוא דבר הבא מהחי כמו עור].

סנדל שכולו שער

נתבאר, שרב השיב לרבי אלעזר שסנדל של עור והרצועות של שער, נחשב כסנדל שכולו של עור.

ואמר רבי אלעזר אם כן גם סנדל שכולו של שער יחשב כסנדל שכולו עור ויהיה כשר.

והשיב לו רב, שהעשוי כולו משער אינו קרוי מנעל אלא קרקא, והתורה אמרה "וְחִלְצָה נְעֻלּוֹ", ולכן כולו של שער פסול.

מנין שהחליצה היא שליפת הנעל

נתבאר, שכשאמרה תורה ליבמה, "וְחִלְצָה נְעֻלּוֹ מֵעַל רִגְלוֹ", הכוונה לכך שתשלוף את הנעל מעל רגלו של היבם.

ואמנם לא בכל מקום משמעות החליצה היא שליפת הדבר ממקומו, ויש מקומות שהכוונה לחיזוק הדבר על עומדו, כפי שיתבאר מהכתובים הבאים.

א. "וַיִּצְוֶה הַפָּהַר וְחִלְצוּ אֶת הָאֲבָנִים אֲשֶׁר בְּהַר הַנֶּגֶעַ וְהַשְּׁלִיכוּ אֹתָהֶן אֶל מַחוּץ לְעִיר אֶל מְקוֹם טָמֵא" (ויקרא י"ד מ). החליצה האמורה בכתוב הזה היא שליפת הדבר ממקומו, שכן כוונת הכתוב היא, שיש להוציא את האבנים שיש בהן נגע.

ב. "וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל הָעָם לֵאמֹר הַחֲלֹצוּ מֵאִתְּכֶם אֲנָשִׁים לְצַבָּא וַיְהִי עַל מִדְּוָן לְתַת נִקְמַת ה' בְּמִדְבַר ל"א ג). את הכתוב הזה ניתן לבאר בשני אופנים. ניתן לומר שהחליצה האמורה בכתוב הזה, היא חיזוק הדבר, שכוונת הכתוב שיתחזקו מהם אנשים לצבא. וניתן לומר, שהחליצה האמורה בכתוב הזה היא שליפת הדבר ממקומו, שכוונת הכתוב שיצאו אנשים מבתיהם למלחמה.

להקפיד אם חלץ במנעל בהמה טמאה. [תוס'].

^ג רב סבירא ליה כרבנן, דפליגי ארבי מאיר, דפליגי אקב הקיטע, וטעמייהו, משום דבעינן תחש, אבל רבי מאיר לא מצריך אלא מידי דמגין. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח15
מסכת יבמות ק"א-ק"ו
כ"ב טבת - כ"ז טבת

ג. "יחלץ עני בעניו ויגל בלחץ אָנָם" (איוב ל"ו ט"ו). את הכתוב הזה ניתן לבאר בשני אופנים. **ניתן לומר** שהחליצה האמורה בכתוב הזה, היא חיזוק הדבר, **שכוונת הכתוב שה' יחזק את העני ויתן לו כח. וניתן לומר**, שהחליצה האמורה בכתוב הזה היא שליפת הדבר ממקומו, **שכוונת הכתוב שבשכר עניו של העני שכיפר לו בחייו על חטאיו יצא וינצל מדינה של גיהנם.**

ד. "חֲנֹה מְלֹאֲךָ ה' סָבִיב לִירְאָיו וְיִחְלָצֵם" (תהלים ל"ד ח'). את הכתוב הזה ניתן לבאר בשני אופנים. **ניתן לומר** שהחליצה האמורה בכתוב הזה, היא חיזוק הדבר, **שכוונת הכתוב שה' יחזק את יראיו ויתן להם כח. וניתן לומר**, שהחליצה האמורה בכתוב הזה היא שליפת הדבר ממקומו, **שכוונת הכתוב שהשכר שיתן ה' ליראיו הוא, שיצאו וינצלו מדינה של גיהנם.**

ה. "וְנָחַד ה' תְּמִיד וְהִשְׁבִּיעַ בְּצַחְצְחוֹת נֶפֶשׁ וְעֲצֻמֹתָיִךְ יִחְלִיץ וְהִיִּית כֶּן רָוָה וְכִמְוָצָא מִים אֲשֶׁר לֹא יִכָּבְדוּ מִיָּמָיו" (ישעיהו נח י"א). החליצה האמורה בכתוב הזה היא חיזוק הדבר, שכן אמר רבי אלעזר על הכתוב הזה, שהברכה שבו היא המעולה שבברכות, וביאר רבא שהברכה היא **שיתחזקו העצמות.**

והנה, אף שנתבאר, שהחליצה יש לה שתי משמעויות. (א) שליפת הדבר. (ב) חיזוק הדבר. **בכתוב "וְיִחְלָצֵהָ נֶעְלָו מֵעַל רַגְלָיו", אין הכוונה לחיזוק הנעל על הרגל, אלא לשליפת הנעל מהרגל.** שכן אם הכוונה לחיזוק הנעל על הרגל, היה צריך להיות כתוב, "וְיִחְלָצֵהָ נֶעְלָו עַל רַגְלָיו", אבל עכשיו שנאמר, "וְיִחְלָצֵהָ נֶעְלָו מֵעַל רַגְלָיו", על כרחך הכוונה לשליפת הנעל מהרגל.

והסיבה לכך שנכתב "וְיִחְלָצֵהָ נֶעְלָו מֵעַל רַגְלָיו", ולא "וְיִחְלָצֵהָ נֶעְלָו מֵרַגְלָיו", ללמד, שאם נחתכה רגלו, תחלוץ לו נעלו משוקו, אף שהוא מעל רגלו ולא רגלו ממש.

חליצה של הקב"ה מישראל

מין אחד אמר לרבן גמליאל, אתם עם, שריבונכם חלץ מהם, כלומר סילקם מעל פניו, שכך נאמר בדברי הנביא, "בְּצִאָנָם וּבְבִקְרָם יִלְכוּ לְבִקֵּשׁ אֶת ה' וְלֹא יִמְצְאוּ חֵלֶץ מִקֵּם" (הושע ה' ו').

השיב לו רבן גמליאל, שוטה, וכי נאמר "חֵלֶץ לָהֶם", הלא לא נאמר אלא "חֵלֶץ מִקֵּם", כלומר הוא עשה את פעולת החליצה², **ויבמה שחלצו לה אחים, אין בכך כלום, שהיבמה היא החולצת, ולא האחים.**

חליצה באנפיליא

מבואר במשנתנו, שיבמה שחלצה אנפיליא [=גרב] מרגלו של היבם, חליצה פסולה היא. ופירש רש"י במשנה, שהטעם לכך, כי צריכה לחלוץ לו מרגלו דבר המגן עליו, שנאמר "וְיִחְלָצֵהָ נֶעְלָו מֵעַל רַגְלָיו", ונעל הוא דבר המגן, שנאמר "וְאֶצְעָלְךָ תַּחֲשִׁי", והוא עור.

² יל"ע בזה שוב.

³ דלאו מגין הוי, ולא הוי נעל, ולגבי עזרה נמי ליכא בזיון, דאין דרך להכניסה בטיט

¹ מנעלים דקים שנועלין תחת מנעלים עבים, להגין מן המים, ונקראים אונדרשו"ך בלשון אשכנז. [רש"י].

⁴ יל"ע בזה שוב.

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 15
מסכת יבמות ק"א-ק"ו
כ"ב טבת - כ"ז טבת

כתיתים [=חתיכות דקות של מוכין ועור רך], שבכך ההולך בה אינו מתענה
מנעילת הסנדל.

ולדעת רבא, אנפיליא של בגד, שאינה נחשבת מנעל, **מותר ללכת בה ביום
הכפורים, גם אם נתן בה כתיתים**, שלא אסרו אלא תענוג של מנעל, וכל שאינו
מנעל, מותר ללכת בו, אף יש בכך תענוג [ולכן רבה בר רב הונא היה כורך בגד על
רגליו ויוצא]. **ואנפיליא של עור הנחשבת נעל, אסור ללכת בה ביום הכפורים,**
אף אם לא נתן בה כתיתים.

חליצה בסמיכת הרגלים ובסמיכת הידים

מי שנקוצו רגליו, ואינו יכול להלך בהן, מהלך הוא בידיו, על ידי שעושה לידיו
כמין כפפות של עור, ונסמך עליהם, וגורר רגליו, ולרגליו עושה סמיכה של עץ
או עור שנגררות בהן.

ומבואר בברייתא, שהחליצה בסמיכת הידים פסולה, שאינן נחשבות מנעל.

אבל החליצה בסמיכת הרגלים כשרה, שהן נחשבות מנעל, [לדברי אבוי, כשהן
מחופות עור, הכל מכשירים, וכשאינן מחופות עור, רק רבי מאיר מכשיר. ולדברי רבא,
בין כשהן מחופות עור, ובין כשאינן מחופות עור, רק רבי מאיר מכשיר].

ולחן יתבאר בעזרה"י, שזה שנקוצו רגליו, אינו ראוי לחליצה כלל, אבל אם
אחר הראוי לחליצה ינעל את סמוכות הרגלים הללו, החליצה תהא כשרה.

חליצה במנעל הנפרס ובסנדל הנפחת

מנעל או סנדל קרועים, [מנעל שהוא רך, שייך בו לשון פרימה, וסנדל שהוא קשה,
שייך בו לשון פחיתה], **אם יש להם עקב ומחזיקים את רוב העקב של הרגל,**
החליצה בהם כשרה. ואם אינה מחזיקים את רוב העקב של הרגל החליצה
בהם פסולה.

חליצה לגדול ולקטן

החולצת ליבם גדול, חליצה כשרה היא. והחולצת ליבם קטן, **חליצה פסולה**
היא.

חליצה בסנדל של שעם או של סיב או במוק

בברייתא מבואר, שחליצה בסנדל של שעם או של סיב או גמי חליצה **כשרה**
היא. והוא הדין לחליצה במוק, שהוא מנעל של לבד שהוא קשה ומגן על הרגל.

לפי דברי אבוי, שברייתא זו היא כדעת חכמים, המצריכים מנעל של עור,
החליצה בדברים אלו כשרה, רק כשהם מחופים עור.

ולדברי רבא, שברייתא זו היא כדעת רבי מאיר, המכשיר חליצה בכל מנעל
המגן על הרגל, מאחר שדברים אלו קשים הם, ומגינים על הרגל מפני הקוצים
והאבנים שבדרך, החליצה בהם חליצה כשרה היא.

דף ק"ג

עמידת הנחלץ בשעת החליצה

בברייתא מבואר, שכשהיבמה חולצת ליבם, היבם יכול להיות **עומד או יושב²**
או מוטה. ומכל מקום, לדברי אמימר, הוא צריך לדחוף את רגלו בקרקע.

חליצה בקב הקטע

מי שנקטעה רגלו, [כלומר שנקטע החלק התחתון של הרגל, שדורך עליו], עושים לו
כמין צורת רגל, ויש בה בית קיבול קטן, ומכניס שם ראש שוקו, והוא קרוי
קב, ואינו נסמך עליו, אלא נשען על תומכים שקושרים לו בשוקיו, ועל משענות
שאוחז בידיו.

לדברי אבוי, קב הקטע המחופה עור, הכל מודים בו שחליצה בו כשרה⁴.
וכשאינו מחופה עור נחלקו בו חכמים, רבי מאיר אומר שהוא נחשב כנעל, [ולכן
מותר לצאת בו בשבת] והחליצה בו כשרה, ורבי יוסי אומר שאינו נחשב נעל,
[ולכן אין יוצאים בו בשבת], והחליצה בו פסולה.

ולדברי רבא, אין חילוק בין קב מחופה עור לאינו מחופה עור. ולדעת רבי
מאיר, החליצה בשניהם כשרה, כי בין המחופה עור ובין שאינו מחופה, נחשב
נעל, ומגן על הרגל. ולדעת רבי יוסי, החליצה בשניהם פסולה, כי קב אינו

חליצה לסומא

מבואר בברייתא, שהחולצת לסומא, **חליצה כשרה היא⁵.**

המהלך על עליונו של רגל

אמר אמימר, מי שרגלו הפוכה, ודורס על עליונו של רגל [=מסגי על ליחאת
דכרעה], **אינו ראוי לחליצה⁷.**

² ואם תאמר, ומהיכא סלקא דעתך לפסול יושב. ויש לומר, משום דאמר לקמן, דהויא כגמר דין,
ואמרינן בפרק שבועת העדות, בשעת גמר דין דברי הכל דיינים בישיבה ובעלי דינין בעמידה.
ומהאי טעמא בעינן לקמן עמידה לכתחלה, דאמר ליה רבי חייה בתי עמודי, ללי"א שפירש
בקונטרס. ועוד דכתיב ועמד ואמר, ומיהו עיכובא ליכא, מדלא כתיב ויעמוד ויאמר, אבל ועמד
ואמר אינו אלא סיפור דברים בעלמא ... [תוס'].

³ ואם תאמר מהיכא סלקא דעתך למעוטי סומא. ויש לומר, מדכתיב "לעיני הזקנים", והוי אמינא
דהוא הדין לפני יבם. א"י משום דכתיב "וירקה בפניו", דהוי כמו לעיניו, קא משמע לן דלא.
[תוס'].

⁷ ואף על גב דתנן מן הארכובה ולמטה כשרה, התם הוא דכי נחתך רגלו, קס ליה שוק, ורחמנא

⁴ תימה, כיון דכשר לחליצה, אם כן עביד להילוכא, ואם כן אמאי לא טמא מדרס בלא כתיתין. ויש
לומר, דאין עשוי כל כך להילוכא, שיהא טמא מדרס. ומכל מקום ראוי לחלוץ, דלא גרע מסנדל
דעבודת כוכבים, וסנדל דבי דינא, כדאמר לקמן. [תוס'].

ומה ששינו, שחליצה בסמוכות הרגלים כשרה, הכוונה לכך שיחלצו אותן למי שרגליו כתיקונן.

הפרק התחתון

נתבאר, שכל השוק נחשב האבר שמעל הרגל. ואמר רב פפא, שמכאן יש ללמוד, שהאיסתורא (הוא הפרק שבין שוק לרגל), הוא הפרק התחתון, ואין פרק אחר למטה ממנו, שכן אם יש פרק אחר, השוק אינו מגיע עד הרגל, ואינו נחשב מעל הרגל.

ודחה זאת רב אשי ואמר, שאף אם יש פרק אחר תחת האיסתורא, מאחר שאותו פרק עומד בשווה לרגל, אף על פי שהשוק מעליו, השוק נחשב מעל הרגל, ולא מעל מעל.

פסוקים שמהם משמע שמהירך ולמטה קרוי רגל

לעיל נתבאר, שאין קרוי רגל, אלא החלק התחתון של הגוף, שהוא בולט תחת השוק כלפני חוץ, ושוכב על הקרקע.

והובאו בגמרא מספר פסוקים, שבהם משמע שאפילו הירך נקרא רגל, וישבו את כל הפסוקים הללו, כפי שיתבאר בעזה"י.

א. בקללות של משנה תורה נאמר, "הרפה בך והעננה אשר לא נסתה כף רגלך הצג על הארץ מהתענג ומרד תרע עיניה באיש חיקה ובבגתה. ובשליטתה היוצת מבין רגליה ובבגתה אשר תלד כי תאכלם בחסר כל בפתר במצור ובמצוק אשר יציק לך איבד בשעריך" (דברים כ"ח נ"ו), משמע מכאן, שהוולד יוצא מבין הרגלים, והרי אינו יוצא אלא מבין הירכיים, ואם כן מבואר, שגם הירכיים קרויים רגלים.

ודחה זאת אביי ואמר, שבאמת אין קרוי רגלים אלא סוף הרגל, אלא שבשעה שהאשה כורעת לילד, היא נועצת עקביה בירכותיה, ומאחר שהיא מקרבת את רגליה לירכותיה, נמצא, שכשהוולד יוצא מבין ירכותיה, הוא יוצא בין רגליה.

ב. נאמר במפניבושת, "ומפניבושת בך שאול ירד לקראת המלך ולא עשה רגליו ולא עשה עפמו ואת בגדיו לא כבס למן היום לכת המלך עד היום אשר בא בשלום" (שמואל ב' י"ט כ"ה), והכוונה לכך שלא הסיר שער זקן התחתון, ומתוך כך שנקרא ענין זה עשיית רגליו, משמע שהירכיים שהזקן התחתון ביניהם, קרויות רגלים.

ודחו זאת ואמרו, שלא נכתב כן, אלא משום לישנא מעליא.

ג. נאמר בשאול, "ויבא אל גדרות הצאן על הגדר וישם מערה ויבא שאול להסדף את רגליו וידוד ונאנשו בגרפתו המערה ישבים" (שמואל ב' י"ט כ"ה), והכוונה להטלת מי רגלים, ומתוך כך שנקרא ענין זה על שם הרגלים, משמע שהירכיים קרויות רגלים.

ודחו זאת ואמרו, שלא נכתב כן, אלא משום לישנא מעליא.

ד. נאמר בעגלון מלך מואב, "והוא יצא ועבדיו באו ויראו ונהפזו דלתות העלמה ונעלות ויאמרו אך מסיף הוא את רגליו בחדר המערה" (שמואל ב' י"ט כ"ה), והכוונה לעשיית צרכיו, ומתוך כך שנקרא ענין זה על שם הרגלים, משמע שהירכיים קרויות רגלים.

אמר רב אשי, לפי דברי אמימר, לא בר אובא חולץ, ולא בר קיפוף חולץ, ששני אלו נהפכו רגליהם, על ידי שהחלישו דעתו של רב אשי, כמבואר בפרק ואלו מגלחין.

חליצה מן הארכובה ולמעלה ומן הארכובה ולמטה

מי שנחתכה רגלו, ונשתייר ממנה למטה מן הברך, ונתן שם נעל, חליצה שתחלוץ לו יבמתו את אותה נעל, חליצה כשרה היא שמקום זה הוא בכלל הכתוב "וְחָלְצָה נַעְלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ". אבל אם נחתכה רגלו מעל הברך, ונתן שם נעל, חליצה שתחלוץ לו יבמתו את אותה נעל, חליצה פסולה היא, שמקום זה הוא מעל "מַעַל רַגְלוֹ".

מה נקרא רגל

הרגל היא החלק התחתון של הגוף, שהוא בולט תחת השוק כלפי חוץ, ושוכב על קרקע.

ולענין חיוב ראייה נאמר, "שֵׁלֶשׁ רַגְלִים תִּחַג לִי בְשָׁנָה" (שמות כ"ג י"ד), ללמד, שאין חייב בראיה אלא מי שיש לו רגליים², אבל בעלי קבין, שנחתכה רגלם, פטורים.

ולענין חליצה, נאמר, "וְחָלְצָה נַעְלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ", ללמד, שלא רק ברגל ניתן לחלוץ, אלא אף מעל הרגל, כלומר בכל השוק עד הברך, שכל השוק עד הברך הוא האבר שמעל הרגל, ומכאן שמהברך ולמטה החליצה כשרה, ומהברך

אמר מעל רגלו, דהיינו שוקו, אבל האי לאו רגל הוא. [רש"י]. פירש בקונטרס, שאין זה קרוי רגל, כיון שהופכו, כל שוק ידידה נמי לא מיקרי מעל רגלו, אבל היכא שנקטעה רגלו, שוקו היינו מעל רגלו, דכיון דקודם קטיעה היה שוקו מעל רגלו, אחר קטיעה נמי קרינא מעל רגלו. ובענין זה פירש גאון אחד. [] ור"ח פירש טעמא דלא חליץ מאן דמסגי על ליחתא דכרעיה, דלא מצי שפיר למדחסייה לכולי כרעיה אארעא. לפי זה נמי אתי שפיר הא דגריע מקיטע, דקיטע דחסי שפיר כוליה שוקיה אארעא. [] מתוך פירושם משמע, דפשיטא להו דקיטע חולץ. אבל אין נראה לר"י, דהא בירושלמי מפרש, הא דקתני במתניתין מן הארכובה ולמטה חליצתה כשרה, היינו [שרגלו שלמה, אלא איירין] בקושר רצועות הסנדל מארכובה ולמטה, אבל בקיטע לא איירי מידי. והא דקתני בבביתא קב הקיטע, איכא לפרושי נמי דיהיב לאחר וחליץ, כדאמר אסמיכות רגלים. והוי מצי למימר, וליטעמיד, קב הקיטע מי חליץ, אלא דיהיב לאחר. וכן דרך בכמה מקומות, דיכול לומר וליטעמיד, ואין אומר. ועוד מעיקרא דסבר דברגל הפוכה שייכא חליצה, הוא הדין דקיטע נמי חליץ, אבל לפי המסקנא לא. והא דפריך רגלים פרט לבעלי קבין, הכי פריך, כיון דשוק לא מיקרי רגל, אם כן למטה מהארכובה אמאי כשרה, הא לא הויא קשירה במקום רגל. ורבינו נסים נמי פירש במגלת סתרים, דקיטע לא חליץ מכל שכן דרגלו הפוכה. ומן הארכובה ולמטה דמכשיר במתניתין, לאו באיפסקא לכרעיה, אלא בקשירת רצועות איירי, כדאמר בירושלמי. [תוס'].

^א כן מבואר מפירוש רש"י. אולם כבר נתבאר בהערה הקודמת, שהתוס' חולקים על כך, ומפרשים, שקיטע אינו חולץ כלל, ומשנתנו מתבארת בירושלמי במי שרגלו שלמה, אלא שנתן את את נעלו למעלה מהברך או למטה מהברך.

^ב ואף על פי דעיקר דרשא נפקא לן מפעמים, בפרק קמא דחגיגה, מכל מקום פריך שפיר, מדאסמכיה תנא ארגלים. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 15ח
מסכת יבמות ק"א-ק"ו
כ"ב טבת - כ"ז טבת

ודחו זאת ואמרו, שלא נכתב כן, אלא משום לישראל מעליא.

ת. נאמר בסיסרא, "בין רגליה פָּרַע נָפַל שָׁכַב בין רגליה פָּרַע נָפַל בְּאֶשֶׁר פָּרַע שָׁם נָפַל שְׂדוּד" (שמואל ב' י"ט כ"ה), והכוונה לכך שבא עליה, ומתוך כך שנקרא ענין זה על שם הרגלים, משמע שהירכיים קרויות רגלים.

ודחו זאת ואמרו, שלא נכתב כן, אלא משום לישראל מעליא.

שבע בעילות בעל אותו רשע באותו היום

באותו יום שבא סיסרא להילחם בישראל, בא על יעל, ונתרצתה לו, שכוונתה היתה ליגעו בכך, ואמר רבי יוחנן, שבע בעילות בעל אותו רשע באותו יום, שנאמר "בין רגליה פָּרַע נָפַל שָׁכַב בין רגליה פָּרַע נָפַל בְּאֶשֶׁר פָּרַע שָׁם נָפַל שְׂדוּד" (שמואל ב' י"ט כ"ה).

ולא היה לה להימנע מכך, משום הנאת עבירה^א, כי כל טובתן של רשעים רעה היא אצל צדיקים, כפי שיתבאר בעזה"י בסמוך, ואם כן, לא היתה לה הנאה בכך.

טובתן של רשעים רעה היא אצל צדיקים

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, כל טובתן של רשעים, רעה היא אצל צדיקים, (ששונאים הרשעים, וקצה נפש צדיק בהנאתן, ולכן אינה הנאה), שנאמר "וַיָּבֵא אֱלֹקִים אֶל לִבּוֹ הָאֲרָמִי בְּחַלְמֵי הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הַשְׁמֵר לָךְ פֶּן תִּדְבַּר עִם יַעֲקֹב מְטוֹב עַד רָע" (בראשית ל"א כ"ד).

בענין דיבור לבן עם יעקב, הסיבה לכך שגם דבריו הטובים של לבן הם רעה אצל יעקב, כי בדבריו היה מזכיר שם עבודת אלילים.

ובענין ביאת סיסרא ביעל, הסיבה לכך שלא היתה לה הנאה בכך, משום שבביאת נוכרים הם מטילים זוהמה, כמאמר רבי יוחנן להלן.

זוהמת נחש

אמר רבי יוחנן, בשעה שבא נחש על חוה, הטיל בה זוהמה. ישראל שעמדו על הר סיני, פסקה זוהמתן. עובדי כוכבים, שלא עמדו בהר סיני, לא פסקה זוהמתן.

"וְחִלְצָה נַעֲלוּ ... חֲלוּץ הַנְּעֵל"

בשני אופנים נזכרה הנעל של החליצה בתורה, פעם אחת נאמר "נַעֲלוּ", ומשמע שהנעל של הנחלץ, ופעם אחת נאמר "הַנְּעֵל", ומשמע כל נעל.

^א ליכא למימר דפריך אמאי לא מסרה עצמה, שהרי קרקע עולם היא, כדאמר גבי אסתר. ועוד כי הוא לא היה מאנסה, ואדרבה היא שדלתו בדברים להכריעו להביאו עליה, כדי להתיש כחו להציל ישראל. אלא פריך אמאי משבחה הכתוב כל כך, דכתיב "יתבורך מנשים", ואמרינן ... גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה, פירוש מאמהות, לפי שהיו נהנות מן הביאה, ויעל לא היתה נהנית מן הביאה. ומשני דודאי לא היתה נהנית, משום דטובתן של רשעים ... [תוס'].

וביאר, שהכתוב "הַנְּעֵל" בא ללמד, שאין צריך שתהא הנעל של הנחלץ, וגם אם חלצה לו נעל שאינה שלו, החליצה כשרה^ב. [ולחן יתבאר בעזה"י, שלכתחילה לא תחלוץ לו בנעל שאינה שלו].

והכתוב "נַעֲלוּ" בא ללמד, שתהא החליצה בנעל הראויה לו, אבל אם היתה החליצה בנעל גדולה ממדתו, שאינו יכול ללכת בה, או בנעל קטנה, שאינה חופה את רוב רגלו^ג, או בסנדל שאין לו עקב [הנקרא סנדל המסוליים^ד], החליצה פסולה.

נעל שאינה כפי מדתו של הנחלץ

נתבאר, שאם היתה החליצה בנעל גדולה ממדת היבם, עד שאינו יכול ללכת בה, או בקטנה שאינה חופה את רוב רגלו, החליצה פסולה.

ומבואר במשנתנו, שאם הנעל גדולה, אבל יכול ללכת בה, או קטנה שהיא חופה את רוב רגלו, החליצה כשרה.

חליצה בנעל שמאל

בהמשך יתבאר בעזה"י שנחלקו חכמים אם חליצה ברגל שמאל כשרה או לא אבל ברגל ימין הכל מודים שהחליצה כשרה.

ומבואר במשנתנו שהחליצה ברגל ימין כשרה, לא רק בנעל של ימין, אלא אף בנעל של שמאל. [נמכל מקום יתבאר בעזה"י להלן, שלכתחילה אף שחולצת לו מרגל ימין, לא תחלוץ לו בנעל של שמאל, אלא בנעל של ימין].

אביי היה עומד לפני רב יוסף, ובאה יבמה לחלוץ. אמר לו רב יוסף לאביי, תן סנדלך ליבם, ותחלוץ לו היבמה.

נתן לו אביי את סנדלו השמאלית, ובמתכוון עשה כן כפי שיתבאר.

אמר לו רב יוסף, אף אם אמרו חכמים שחליצה במנעל שמאלית כשרה, לא אמרו זאת אלא בדיעבד, אבל לא לכתחילה.

אמר לו אביי, אם כן גם חליצה בסנדל שאינו שלו, אם אמרו חכמים שהיא כשרה, לא אמרו זאת אלא בדיעבד, אבל לא לכתחילה.

^א אף על גב דדרשינן ליה לעיל דלא נימא תחש אין מידי אחרינא לא, שקולים הם, ויבואו שניהם. ואם תאמר, והיכי דרשינן הנך דרשות מ"נעל", הא איצטריך לגופיה, שצריך לקרוא חלוץ הנעל. ויש לומר, דדרשינן שפיר ממה שצריך לקרות, דהכי נמי דרשינן במתניתין מכה עיכובא, אף על גב שהוא עיקר קריאה. [תוס'].

^ב אבל הכא לא סגי בשמיטת רוב עקב, דאין קרוי מנעל אלא כשחופה רוב הרגל, אבל לענין חליצה סגי בשמיטת רוב העקב, כדאמר לעיל דחשיב שפיר גילוי כרעיה בהכי. [תוס'].

^ג י"מ שנקרא כן משום שנפחת שאין לו עקב שול"א. לישנא אחרינא על שם מקומו נקרא מסוליים, לשון מור"י. [רש"י]. ותוס' פירשו המסוליים, שם סנדל אחד כן, דאמר בירושלמי, רבי יהושע בן לוי נפק בסוליא בלילי צומא רבה, ואמרינן נמי (מדרש רבה ש"ה) מה שעשתה חכמה עטרה לראשה, עשתה עונה עקב לסוליא, דכתיב "ראשית חכמה יראת ה'". וכתב "עקב עונה יראת ה'". והא דאמר במדרש שלושה דברים שקולים זה כזה, חכמה יראה עונה. אומר ר"י דשקולים היינו דהא בלא הא לא סגי, אבל עונה גדולה מכולן. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח15
מסכת יבמות ק"א-ק"ו
כ"ב טבת - כ"ז טבת

שאפילו בית מוסגר מטמא בנגיעה מתוכו (אבל לא מאחוריו).

הבית המוחלט חמור מהמוסגר, שהנוגע בו אף מאחוריו נטמא בנגיעתו זו^א.

אמר לו רב יוסף, אכן כן הוא, ואני כשאמרתי לך לתת סנדלך ליבם, כוונתי
היתה שתקנה לו את סנדלך במתנה, להיות שלו, ותחלוץ בו לכתחילה.

חליצה בסנדל של עץ

במשנתנו מבואר, שחליצה בסנדל של עץ, חליצה כשרה היא.

לדברי שמואל, משנתנו היא כדעת רבי מאיר, האומר, שקב הקיטע נחשב מנעל
לצאת בו בשבת, ומכשיר חליצה בכל מנעל, גם אם אינו מנעל של עור, כפי
שנתבאר בדף ק"ב. אבל לדעת חכמים, חליצה בסנדל של עץ חליצה פסולה.

ולדברי אביו של שמואל, משנתנו היא כדברי הכל, שלא דברה משנתנו בכל
סנדל של עץ, אלא בסנדל עץ המחופה עור, ומודים בו חכמים, שהיא כשר
לחליצה.

חליצה בסנדל מוסגר ובסנדל מוחלט

בגד שפרחה בו צרעת, הכהן מסגירו שבעת ימים, ואם אחר שבעה ימים פשה
הנגע בבגד, הרי זו צרעת מוחלטת, ויש לשרוף את הבגד. והסנדל לענין זה דינו
כדין הבגדים.

ולדברי הכל, לכתחילה אין לחלוץ, לא בסנדל מוסגר, ולא בסנדל מוחלט.

וכמו כן לדברי הכל, בדיעבד, אם חלצה בסנדל מוסגר, החליצה כשרה, [שאינו
עומד לשריפה].

אבל נחלקו חכמים מה הדין בדיעבד אם חלצה בסנדל מוחלט.

- לדברי רב פפי אמר רבא, חליצתה פסולה. והטעם לכך, כי הסנדל הזה דינו
לשריפה, וכל שעומד לשריפה, הרי הוא כמי שנכתת, ואם כן אין בו את
השיעור הנצרך לחליצה, שהיא חופה רוב רגלו.

- ולדברי רב פפא אמר רבא, חליצתה כשרה, כי למעשה עדיין לא נשרף.

**ואמר רבא, הלכתא, אחד סנדל המוסגר, ואחד סנדל המוחלט, לכתחילה לא
תחלוץ, ואם חלצה, חליצתה כשרה.**

טומאת צרעת בתים

בית שנראה בו נגע, הכהן מסגירו שבעה ימים, ואם פשה הנגע לאחר שבעה,
הוא נותץ את האבנים, ואם חזר הנגע לאחר מכן, הרי זו צרעת מוחלטת,
והבית טעון נתיצה.

ומבואר בברייתא, שבית שנראה בו נגע, אפילו הוא מוסגר בלבד, **הבא אל
הבית, מאחר שנכנס רובו לתוך הבית, הרי זה נטמא בביאתו, שנאמר, "וְהִקְבֵּא
אֶל הַבַּיִת כָּל יְמֵי הַסִּגְיָר אֹתוֹ יִטְמָא עַד הָעֶרְב" (ויקרא י"ד מ"ו), וכל שכן אם היה
הבית מוחלט.**

**וכמו כן שווים הם הבית המוסגר והמוחלט שהנוגע בתוכם, אף שלא נכנס
לתוכו רובו, הרי זה נטמא בנגיעתו, שכן דרשו מהכתובים בתורת כהנים,**

בגד שיש בו צרעת שנכנס חלק ממנו לבית

בגד ששיעורו שלוש אצבעות על שלוש אצבעות, מאחר שראוי הוא לעניים, הרי
הוא נחשב בגד, ואם היה בו נגע, ונכנס לבית^ב, כל אשר בבית טמא, כמו
שנאמר בענין בית מנוגע, "וְצִנְהָ הַכֹּהֵן וּפְנֵוּ אֶת הַבַּיִת בְּטָרָם לְבֵא הַכֹּהֵן לְרָאוֹת
אֶת הַנֶּגַע וְלֹא יִטְמָא כָּל אֲשֶׁר בְּבַיִת וְאַחַר כֵּן לְבֵא הַכֹּהֵן לְרָאוֹת אֶת הַבַּיִת" (ויקרא
י"ד ל"ו).

והובאו בברייתא שני אופנים, שבהם כל אשר בבית נטמא מבגד מנוגע, אף על
פי שלא נכנס כל הבגד המנוגע לתוך הבית.

א. רובו של בגד – בגד שחוטו דק, ואין בכל הבגד שיעור כזית, כיון שנכנס רובו
לבית טהור, כל אשר בבית טמא.

ב. כזית מהבגד – בגד שחוטו עבה, ויש בו כשיעור כמה זיתים, כיון שנכנס
מהבגד כשיעור כזית, אף על פי שהוא מיעוטו של הבגד, כל אשר בבית טמא.

והנה מתוך כך שנשנה בברייתא שיעור כזית לטמא, על כרחך הברייתא מדברת
בבגד שהוא מוחלט, שכן המוחלט הוקש למת, כמו שנאמר בענין צרעת מרים

^א כן דרשו בתורת כהנים ממה שנאמר במוחלט "טמא הוא", הוסיף לו טומאה אחרת, לומר לך
שמטמא מאחוריו. [רש"י]. ומיהו מספקא לר"י, בבית מוסגר, אם נגע בנגע שמתוכו בלא ביאה, אי
חשיב כאחוריו דמוחלט, דמטמא בנגיעה, או שמא גרע, ומתוכו דמוסגר היינו שנכנס כולו לבית,
כדפירש בקונטרס. ובתורת כהנים דריש, כנגע נראה לי בבית, מתוכו מטמא, ואין מטמא מאחוריו,
והאי קרא במוסגר כתיב, משמע שדורש דנגע הנוול בתוך הבית מטמא ולא הנוול מאחוריו.
[תוס']

^ב אמר ר"י, אף על פי שלא ישב שם, אלא שהכניסה והוציאה, טמא. ואף על גב דתנן ... טמא עובר
תחת האילן וטהור יושב, טהור, היינו דוקא גבי אילן, שאין שם מחיצות, בעינן שיהא יושב,
כדכתיב "בדד ישב", אבל בבית דאיכא מחיצות, כאילו יושב תחתיו הטמא ומטמא הבית. [ו] ואם
תאמר, דהכא משמע דמצורע מטמא באוהל, ובריש מסכת כלים אמר, למעלה מהן מת שמטמא
באהל, מה שאין כולן מטמאין, והתם לעיל חשיב מצורע בהדיהו. ואמר רבינו יהודה, דמכל מקום
מת חמור, דאפילו עובר תחת האילן, מטמא באהל כל מה שתחת האילן. ועוד, דמת חמור,
שמטמא אפילו מה שבבית אחר, אם יש בו חלון פותח טפה, מה שאין כן במצורע, דאין מטמא
אלא בבית שנכנס בו, דכתיב "והבא אל הבית". [תוס']

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח15
מסכת יבמות ק"א-ק"ו
כ"ב טבת - כ"ז טבת

דף ק"ד

"אל נא תהי פמת", ולענין טומאת מת השיעור הוא בכזית.

סנדל של עיר הנדחת

ממון של עיר הנדחת דינו לשריפה, שנאמר, "וְאֵת כָּל שְׁלָלָהּ תִּקְבְּץ אֶל תוֹף
רְחֹבָה וְשָׂרְפֶתָּהּ בְּאֵשׁ אֵת הָעִיר וְאֵת כָּל שְׁלָלָהּ כְּלִיל לְהַ' אֶלְקִיךָ וְהִזְתָּה תֵּל עוֹלָם
לֹא תִבְנֶה עוֹד" (דברים י"ג י"ז).

ולפיכך לדברי רבא, סנדל של עיר הנדחת, מאחר שעומד לשריפה, **שיעורו
כתות, ופסול לחליצה אף בדיעבד.**

סנדל של זקן העשוי לכבודו

סנדל העשוי לצורך תכריכי המת אינו עשוי להלך בו, ולפיכך אינו נקרא נעל,
ולכן לדברי רבא הוא פסול לחליצה אף בדיעבד.

סנדל של ביי"ד

נתבאר, שסנדל שאינו עשוי להלך בו, פסול לחליצה. ולפיכך הקשה רבינא, אם
כן, גם סנדל שיש לביי"ד, שהוא מיוחד לחליצה, יהא פסול לחליצה, כי אינו
עשוי להלך בו, שאינו עשוי אלא לתת אותו ליבם בשעת חליצה לחלוץ בו.

והשיב לו רב אשי, שסנדל של ביי"ד נחשב סנדל העשוי להלך בו, שכן אם ילך
בו שליח ביי"ד, אין הדיין מקפיד עליו.

אין רואים את הנגעים אלא ביום

מי שיש לו נגע, מצווה להראותו לכהן, שיראה אם הוא נגע טהור או נגע טמא.
וראית הנגעים היא ביום בלבד ולא בלילה, שנאמר, "וּבְיֹמֵם הִרְאוּת בּוֹ" (ויקרא
י"ג י"ד).

חליצה בלילה

נחלקו חכמים במשנתנו בענין חליצה שנעשית בלילה. לדעת תנא קמא של
משנתנו, חליצה שנעשית בלילה, חליצה כשרה היא. ולדעת רבי אלעזר, חליצה
פסולה.

ונאמרו שני אופנים בביאור מחלוקתם.

א. האם הוקשו ריבים לנגעים.

מתחילה רצו לומר, שהחכמים הללו נחלקו בכתוב, "וְעַל פִּיהֶם יִהְיֶה כָּל רִיב
וְכָל נִגְעָה" (דברים כ"א ה'), שהזכרו בו ריבים ונגעים.

לדעת רבי אלעזר, הכתוב הזה בא להקיש את הריבים, כלומר את הדינים
הנעשים על פי הדיינים, לנגעים הנראים על ידי הכהנים, ומלמד, שכשם
שראיית נגעים ביום בלבד ולא בלילה, כך הדין נעשה ביום בלבד ולא בלילה,

ולפיכך הקשו על דברי רב פפי, מאחר שהבריייתא מדברת בבגד מוחלט שדינו
לשריפה, היאך הוא מטמא את הבית כשנכנס רובו [שארין בו שיעור כזית], הלא
מאחר שהוא עומד לשריפה, הרי הוא ככתות, ואם כן החלק הפנימי אינו
מצטרף עם החלק החיצון, והיאך יהיה המיעוט החיצון בטל לפנימי.

ותירצו שלענין נגעי בגדים נאמר "וְשָׂרְפָה אֵת הַבְּגָד" (ויקרא י"ג י"ב), ללמד, שאף
בשעת שריפה, נחשב הוא בגד.

ומכל מקום, לדברי רב פפי, אין ללמוד מכאן שכן הדין לענין חליצה, וסנדל
מוחלט יחשב כשלם, כי הלכות איסור והיתר אינן למדות מהלכות טומאה,
שהלכות טומאה יש בהם דברים הרבה שהן חידוש, ואין הדין כן בהלכות
איסור והיתר.

ולדברי רב פפא, יש ללמוד מכאן, שסנדל מוחלט נחשב שלם גם לענין חליצה,
ואין זה נקרא לימוד הלכות איסור והיתר מהלכות טומאה, אלא גילוי מילתא
בעלמא.

סנדל של עבודה זרה

סנדל של עבודה זרה, הוא סנדל שמנעילים את הצלם ברגליו כשמסיעים אותו
ממקום למקום, ואינו עבודה זרה עצמה אלא משמשיה, ולפיכך אינו עומד
לשריפה, שיש לו תקנה בביטול.

ולדברי רבא, לכתחילה אין לחלוץ בו ליבם, אולם בדיעבד, אם חלצו לו בו,
החליצה כשרה, שהוא עשוי להילוך, ואף שהוא אסור בהנאה, אין זו סיבה
לפסול את החליצה, כי מצוות לאו להנות נתנו^א.

סנדל של תקרובת עבודה זרה

תקרובת עבודה זרה, אין לה ביטול עולמית, שהוקשה למת, כמו שנאמר
"וַיֵּאָכְלוּ זִבְחֵי מִתִּים" (תהילים ק"ו כ"ח), והמת אסור בהנאה לעולם.

ולפיכך לדברי רבא, סנדל של תקרובת עבודה זרה, מאחר שעומד לשריפה,
שיעורו כתות, ופסול לחליצה אף בדיעבד.

^א מירש בקונטרס, דמייירי בעבודת כוכבים של עובד כוכבים, וקודם ביטול, דכיון דראוי לבטל, לא
מכתת שיעוריה, אף על פי שלא נתבטל עדיין ... ותימה דאמרינן בסוף פרק כסוי הדם שופר של
עבודת כוכבים לא יתקע בו, ואם תקע לא יצא, ומפרש התם, משום דעבודת כוכבים כתותי מכתת
שיעוריה. ויש לומר דהתם בעבודת כוכבים של ישראל, דלא סגי לה בביטול ... ואם תאמר, אי
בעבודת כוכבים של ישראל, מאי קאמר דמכתת שיעוריה, והא טעונה גניזה ... ויש לומר כיון
דטעונה גניזה אין כתותי שיעור גדול מזה. אי"נ בעבודת כוכבים של עובד כוכבים שעבדה לדעת
ישראל שטעונה שריפה. [] ואם תאמר ובעבודת כוכבים דעובד כוכבים, מכי אגבה היא דישאל ...
ויש לומר כגון שהגביה השופר והסנדל על מנת שלא לקנותו ... [] ורבינו תם מפרש, דכולהו
בעבודת כוכבים דעובד כוכבים, והכא לאחר ביטול, והתם קודם ביטול, ולאחר ביטול נמי
לכתחלה לא יתקע ולא יחלוץ, דמאי לענין מצוה, לפי שהיה עליו שם עבודת כוכבים, [אפילו אם
תמצא לומר דשרי לכסות בעפר של עבודת כוכבים לכתחילה, כמו בשל עיר הנדחת, לא דמאי כסוי
לחליצה, דלענין כסוי לא חיישין למיאוס] ... [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 15ח
מסכת יבמות ק"א-ק"ו
כ"ב טבת - כ"ז טבת

הרציעה באזן ימין

עבד עברי שאינו רוצה לצאת בשש שנים, רבו רוצע את אזנו, ובכך הוא נעשה עבד נרצע, העובד את רבו עד היובל, שנאמר, "וְאִם אָמַר יֹאמֵר הָעֶבֶד אֶהְיֶה אִתְּךָ אֶת אֲדֹנָי אֶת אִשְׁתִּי וְאֶת בְּנֵי לֹא אֲצִיא חִפְשִׁי. וְהִגִּישׁוּ אֲדֹנָיו אֶל הָאֱלֹהִים וְהִגִּישׁוּ אֶל הַדָּלֶת אוֹ אֶל הַמְּזוּזָה וְרָצַע אֲדֹנָיו אֶת אָזְנוֹ בַּמַּרְצֵעַ וְעָבְדוּ לְעַלְמָא" (שמות כ"א ה-ו).

ושנינו בברייתא, רבי אלעזר אומר, מנין לרציעה שהיא באזן הימנית? נאמר כאן אזן, "וְרָצַע אֲדֹנָיו אֶת אָזְנוֹ", ונאמר במצורע אזן, "וְיִלְקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הָאֵשֶׁם וְיָתֵן הַכֹּהֵן עַל הַתְּנֻדָּה אֲזָן הַמַּטְהָר הַיְמִינִית וְעַל בֶּהֱן יְדוֹ הַיְמִינִית וְעַל בֶּהֱן רִגְלוֹ הַיְמִינִית" (ויקרא י"ד י"ז), מה להלן ימין, שנאמר אֲזָן הַמַּטְהָר הַיְמִינִית, אף כאן לענין רציעה הכוונה לאזן ימין.

חליצה בשמאל

נחלקו חכמים במשנתנו בענין חליצה שנעשית ברגל שמאל. לדעת תנא קמא של משנתנו, חליצה שנעשית בשמאל, חליצה פסולה היא. לדעת רבי אלעזר, חליצה כשרה.

וביאר עולא, שטעמם של הפוסלים של חליצה ברגל שמאל, הוא מחמת גזרה שווה, שכן לענין חליצה נאמר רגל, "וְיִלְקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הָאֵשֶׁם וְיָתֵן הַכֹּהֵן עַל הַתְּנֻדָּה אֲזָן הַמַּטְהָר הַיְמִינִית", ומעתה יש לך ללמוד בגזרה שווה, שכשם שהרגל האמורה במצורע, היא הרגל הימנית, כך הרגל האמורה בחליצה, היא הרגל הימנית.

ולדברי רבי יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן, טעמם של המכשירים הוא משום שלא דרשו גזרה שווה זו כלל, ולא רבי אלעזר הוא המכשיר, שהרי לעיל נתבאר שרבי אלעזר, הוא הדורש גזרה שווה זו לענין רציעה, אלא חכמים הם המכשירים ורבי אלעזר הוא הפוסל, ומשנתנו שנויה בחילוף [=מוחלפת השיטה].

ולדברי רבא, משנתנו שנויה שלא בחילוף, וחכמים הם הפוסלים, ורבי אלעזר הוא המכשיר, שלדעתו, אף על פי שיש לדרוש גזרה שווה זו לענין רציעה, אין לדורשה לענין חליצה, שלענין רציעה גזרה שווה זו מופנית משני צדדים¹, ולכן אין לדחותה, ולענין רציעה אינה מופנית משני צדדים, ולדעתו כל גזרה שווה שאינה מופנית משני צדדים, אם יש להקשות עליה, מקשים, ואין למדים, וכאן יש להקשות, שמא רק במצורע הקפידה תורה על רגל ימין, שכן מצינו בו הלכות יתירות, שהוא טעון עץ ארו ואזוב ושני תולעת, אבל בחליצה, שלא הקפידה בה תורה הרבה, החליצה כשרה גם בשמאל.

עיכוב במעשי החליצה

שלוש פעולות יש במעשה החליצה: (א) קריאת הפרשה, [שקודם המעשה היבמה אומרת, "מֵאֵן יִבְמִי לְהִקְיָם לְאִחֵיו שֶׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יִבְמִי", והיבם אומר,

¹ בין במצורע בין בנרצע, דקרא דמצורע עני מיותר לגמרי, כדאמרן במנחות, יד יד לקמיצה, רגל רגל לחליצה, און און לרציעה, וגבי רציעה תרי אזנו כתיב, "ורצע אדניו את אזנו" יונתת באזנו ובדלתו". [רש"י].

והחליצה הרי היא דין, שעל פיה החולצת גובה כתובתה, ולפיכך היא פסולה בלילה.

ולדעת תנא קמא לא הוקשו ריבים לנגעים והדין נעשה גם בלילה ולכן החליצה כשרה גם בלילה.

ב. האם החליצה כתחילת דין או כגמר דין.

מסקנת הגמרא, שלדברי הכל לא הקשו ריבים לנגעים, שכן אם הוקשו ריבים לנגעים, לא היו יושבים בדין בלילה כלל, ואף לא בגמר דין, ובמסכת סנהדרין מבואר, שתחילת דין וגמר דין אף בלילה. ושם מבואר מהיכן למדו זאת².

ומחלוקת תנא קמא ורבי אלעזר היא כמו מה החליצה נחשבת.

לדעת רבי אלעזר החליצה נחשבת כתחילת דין, ולכן כשרה ביום בלבד ולא בלילה.

ולדעת תנא קמא החליצה נחשבת כגמר דין, ולכן כשרה גם בלילה.

חליצה במוק ביחיד ובלילה

רבה בר חיאי קטוספאה עשה מעשה חליצה במנעל הקרוי מוק [שאינו של עור], והיה דין יחידי בדבר, והיתה החליצה בלילה.

אמר על כך שמואל בלשון גנאי, כמה רב גובריה [=כמה גדול כוחו] שעשה כדעת יחיד.

לפי התירוץ הראשון בגמרא, לא הקפיד שמואל אלא על שעשה הדבר כדין יחידי, שבדבר זה עשה כדעת יחיד, שכן תנא קמא במשנה לקמן פוסל זאת, וכן פסק רב נחמן. אולם במה שהיתה החליצה במוק ובלילה לא הקפיד שמואל, שכן בדבר זה לא עשה כדעת יחיד, אלא כסתם משנה וברייתא³, [סתם משנתנו מכשירה בלילה, וסתם ברייתא מכשירה במוק].

ולפי התירוץ השני בגמרא, הקפיד שמואל גם על מה שעשה רבה בר חיאי החליצה במוק ובלילה, כי גם דברים אלו הם כדעת יחיד, כמו ששינו, אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי, אני ראיתי את רבי ישמעאל בן אלישע³, שחלץ במוק ביחידי ובלילה. הרי שכל הדברים אלו הם דעת יחיד.

² ובירושלמי בפרק אחד דיני ממונות גרסינן, מנין שדין ביום וגומרים בלילה, שנאמר, "ושפטו את העם בכל עת", ופריך אית קרא לשעבר, אלא מנין שאם טעו ודנו בלילה שדינם דין, תלמוד לומר "ושפטו את העם בכל עת וגו'". דומה שהוא טעות. ועוד דלא פריך שפיר אגומרין בלילה, ואית קרא לשעבר, אלא גרסינן איפכא, מנין שטעו ודנו בלילה שדין דין, שנאמר "ושפטו את העם בכל עת", ואית קרא לשעבר, אלא מנין "שגומרין בלילה וכו'" וגמרא שלנו מוקי נמי האי קרא לגומרין בלילה, והרבה דברים יש בירושלמי שצריך להפכם. [תוס'].
³ הוה מצי למיפרך, אימור דאמרי רבן בדיעבד, לכתחלה מי אמור, אלא פריך אדשמואל, שלא הקפיד אלא על מה שעשה כחידא, ומסיק כרבי ישמעאל בן אלישע, והוא עשה כן לכתחלה. [תוס'].
³ כך כתוב בספרים. וקשיא לר"י, איך יתכן שראה רבי ישמעאל בן רבי יוסי את רבי ישמעאל בן אלישע, שנהרג קודם רבי עקיבא, ורבי ישמעאל כפוף ויושב לפני רבי, ויום שמת רבי עקיבא נולד רבי. ומיהו אין למחוק הספרים שבשל כך, כי מה בכך שרבי ישמעאל ברבי יוסי היה כפוף ויושב לפני רבי, כי גם רבי יוסי אביו אילו היה קיים היה כפוף ויושב לפני רבי. ולמאי דפירש ר"י, דתרי רבי ישמעאל בן אלישע הוה, אתי שפיר, דאותו שנהרג היה זקנו של אותו רבי ישמעאל בן אלישע שראוהו רבי ישמעאל בן רבי יוסי, דאפשר שחיה הרבה אחר רבי עקיבא. [תוס'].
¹ כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ו
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח15
מסכת יבמות ק"א-ק"ו
כ"ב טבת - כ"ז טבת

"לא חפצתי לקחתה", ולאחר המעשה היבמה אומרת, "כִּכָּה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו". (ב) חליצת הנעל, [כמו שנאמר, "וְהִלְצָה נַעְלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ"]. (ג) ריקקה, [כמו שנאמר "וְיָרַקָה בְּגִיּוֹ"]. ולהלן יתבאר בעזה"י, איזה מעשה מעכב, ואיזה אינו מעכב.

א. קריאת הפרשה – לדברי הכל אינה מעכבת, ואם חלצה ורקקה, אף על פי שלא קראה, החליצה כשרה. [שכן העיכוב למד מהכתוב "כִּכָּה יַעֲשֶׂה", והקריאה אינה מעשה^א].

ב. החליצה – לדברי הכל מעכבת, ואם קראה ורקקה ולא חלצה, החליצה פסולה, שנאמר, "כִּכָּה יַעֲשֶׂה", ללמד שהמעשה מעכב, והחליצה היא מעשה.

ג. הריקה – נחלקו בה חכמים אם היא מעכבת. לדעת רבי אלעזר, הריקה מעכבת כמו החליצה, שהרי נאמר "כִּכָּה יַעֲשֶׂה", ללמד שהמעשה מעכב, והריקה היא מעשה, ואם כן, אם קראה וחלצה ולא רקקה, החליצה פסולה. ולדעת רבי עקיבא, הריקה אינה מעכבת, שנאמר "כִּכָּה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ", ללמד שהמעשה שבאיש מעכב, וזהו החליצה, אבל הריקה אינה מעשה באיש, ואינה מעכבת, ואם כן, אם קראה וחלצה ולא רקקה, החליצה כשרה.

חוש וחרשת אלם ואילמת

במשנתנו מבואר, שחוש וחרשת שאינם יכולים לקרוא את הפרשה, חליצה שלהם, חליצה פסולה היא^ב.

לשון ראשון אמר רבא, שהטעם לכך שחליצתם פסולה, אינו משום שאינם יכולים לקרוא, שהרי הקריאה אינה מעכבת, כפי שנתבאר, אלא הטעם לכך הוא מפני שאינם בני דעה.

ולפי זה אמר רבא, שדווקא חוש וחרשת שאינם בני דעה, חליצתם חליצה פסולה, אבל אילם ואילמת שהם בני דעה [אלא שפיהם כואב להם ולכן אינם מדברים], חליצתם חליצה כשרה.

ומסקנת הגמרא, כפי ששנו בבית מדרשו של רבי ינאי, הטעם לכך שחליצת חוש וחרשת פסולה, משום שאינם ראוים לקרוא^ג, שכן אף שהקריאה אינה מעכבת, צריך שיהיו ראוים לקריאה, אבל מי שאינם ראוים לכך, אינם בכלל הפרשה. ומשנתנו, שנתבאר בה שהקריאה אינה מעכבת, כסברת רבי ינאי,

^א ואם תאמר ולמאן דאמר, דעקימת פיו הוי מעשה, היכי ממעיטין קריאה. ויש לומר דמכל מקום מעשה גרוע הוא יותר מריקה. אי נמי לא דמי למנהיג בקול, שהוא מעשה גדול. [תוס'].

^ב החרש שחלץ, חליצתו פסולה, לפטורה במקום אח כשר. וחרשת שחלצה חליצתה פסולה, לענין זה שהיא עצמה אינה נפטרת בחליצתה, ואין לה תקנה אלא בייבום, ואם רצה להוציא, לאחר היבום יוציא בגט. [רש"י].

^ג ואם תאמר, מנא ליה לרבי ינאי האי טעמא, דלמא משום דלא בני דעה נינהו, ותניא דבעינין שיתכונו שניהם. ואמאי נמי אמרינן לקמן, דקטנה חולצת בפטויות, וקטן נמי הוה חליץ אי לאו דאיש כתיב בפרשה, כיון דלא בני דעה נינהו. ויש לומר שבי"ד עומדים על גבם, ומורים להם לעשות חליצה כתיקנה... [תוס'].

שאמר, הראוי לבילה אין בילה מעכבת, ושאינו ראוי לבילה בילה מעכבת^ד. ולפי זה אמר רבא, שכשם שחרש וחרשת שאינם ראוים לקריאה, חליצתם חליצה פסולה, כך גם אילם ואילמת שאינם ראוים לקריאה, חליצתם חליצה כשרה.

אימורים המעכבים את אכילת הבשר

גם אחר שקרב הקרבן, [בכל ארבע עבודותיו המעכבות את כפרתו, (א) שחיטה. (ב) קבלה. (ג) הולכה. (ד) זריקה], אין היתר לאכול מבשרו, אלא אם כן הקטירו את אימוריו למזבח, שנאמר תחילה, "וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת הַחֶלֶב הַמִּזְבֵּחַ" ויקרא ז' ל"א, ורק אחר כך, "וְהִיָּה הַחֶזֶה לְאֶהָרָן וּלְבְנָיו".

וכל זה כשהאימורים קיימים, וראויים להקטרה, אבל אם נטמאו האימורים, או אבדו, או שאינם ראויים להקטרה היום, [כגון שקרב הקרבן אחר התמיד, שאין להקטיר אימוריו היום, אלא מעלים אותם למזבח, ומקטירים אותם מחר], אין הדבר מעכב את אכילת בשר הקרבן, והכהנים אוכלים אותו, אף על פי שלא הוקטרו אימוריו, כי נאמר "וְהִיָּה הַחֶזֶה לְאֶהָרָן וּלְבְנָיו", ואם לא יאכלו אותו היום, שוב לא יאכלוהו.

קדושת שתי הלחם הבאים בעצרת

בעצרת היו מקריבים שני כבשים לשלמי ציבור ועימהם שתי הלחם כמו שנאמר "מִמִּנְחֵי תְּבִיאָה לֶחֶם תִּנְנוּפָה שְׁתֵּי שָׁנִים עֶשְׂרִינִים סֹלֶת תִּהְיֶינָה חֲמִיץ תִּאֲפִינָה בַּפּוּרִים לה'. [והקרבנותם על הלחם שבעת כבשים תמימים בני שנה ופרו בן בקר אחד ואילם שנים יהיו עלה לה' ומנחתם ונסכיהם אשה ריח ניחח לה'. ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים. והניח הפה אתם על לחם הבפורים תִּנְנוּפָה לַפְּנֵי ה' עַל שְׁנֵי כְּבָשִׂים קֹדֶשׁ יְהִי לְה' לַכֹּהֵן"] ויקרא כ"ג י"ז-י"ז.

ונחלקו חכמים, איזה דבר מקדש את הלחם קדושת הגוף.

לדעת רבי – שחיטת הכבשים כהלכתה, מקדשת את הלחם קדושת הגוף להיות נפסל ביציאה ובלינה, ומאחר שנתקדש בשחיטה, מעתה זריקת הדם כהלכתו מקדשת אותו להיות נאכל^ה. ולפיכך אם נשחטו הכבשים שלא לשמם, לא קדש הלחם כלל. ואם נשחטו לשמם, קדש הלחם להיפסל ביציאה ובלינה. ומאחר שקדש הלחם להיפסל ביציאה ובלינה, אם לאחר מכן נזרק הדם שלא לשמה, לא נתקדש הלחם לאכילה, והרי הוא קדוש רק להיפסל ביציאה ובלינה, ואם נזרק הדם לשמה, הלחם קדוש גם להיאכל.

ולדעת רבי אלעזר ברבי שמעון – כל קדושת הלחם תלויה גם בשחיטה של

^ד דקתני האומר הרי עלי ס"א עשרונים מביא ס' בכלי אחד ואחד בכלי אחר, ומפרש טעמא משום דקים להו לרבנן דששים נבללות בכלי אחד, אבל ס"א אינן נבללות יפה, ומותבינן, וכי אין נבללן מאי הוי, והתנן, אם לא בלל כשר, ומשני רבי זירא, הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו, דאפילו לא בלל כשר, ושאיין ראוי לבילה, בילה מעכבת בו, דראוי לבילה בעינן, דאפשר להתקיים בה מצות מנחה, והכא נמי אף על גב דקרייה לא מעכבא, בראוי לקרייה, אבל בשאין ראוי מעכבת. [רש"י].

^ה ואף על פי שהן טעונין תנופה חיון עם הלחם, אין תנופתן מקדשן, אלא שחיטתן, דגמר מאיל נזיר, דכתיב "ואת האיל יעשה זבח שלמים לה' על סל המצות" תלה הכותב עשיית סל המצות בזבחת האיל. [רש"י].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח15
מסכת יבמות ק"א-ק"ו
כ"ב טבת - כ"ו טבת

הרי שגם לדעת רבי עקיבא, ברקיקה לבדה היבמה נפסלת לאחים.

ואמנם, מאחר שלדעת רבי עקיבא, הקריאה והרקיקה אינן מעכבות, מעיקר הדין לא זו ולא זו פוסלות, והסיבה שהרקיקה פוסלת, אינה משום שהיא נחשבת תחילת החליצה, אלא משום גזרת חכמים.

ובזה יש חילוק בין הקריאה לרקיקה. שבסדר חליצה כהלכתו, יש קריאה קודם החליצה ואחר החליצה, אבל רקיקה יש רק אחר החליצה.

ואם כן, אם תהיה קריאה לבדה, אין לפוסלה מלהתייבם מחמת אותה קריאה, שכן אם תתייבם, אותם שראו הקריאה, יאמרו, קריאה שקראה היתה קריאה שקודם חליצה, ועדיין לא נפסלה לאחים בחליצה. אבל אם תהיה רקיקה לבדה, הרואים שרקיקה סבורים שכבר חלצה, כדרך רקיקה שהיא אחר חליצה, ואם יראו אותה מתייבמת, יאמרו, שנתייבמה אחר חליצה. וילמדו בטעות שחלוצה מותרת להתייבם.

יבמה שרקקה תחלוץ ואינה צריכה לרוק פעם אחרת

ללשון שני בגמרא, שלחו לאביו של שמואל את הדין הבא, יבמה שרקקה בפני היבם לעיני ביי"ד, תחלוץ [כמו שנתבאר בלשון ראשון], ואינה צריכה לרוק פעם אחרת.

וכן היה מעשה, באחת שבאה לחלוץ לפני רבי אמי, כשהיה רבי אבא בר ממל לפניו, ורקקה קודם החליצה.

אמר לו רבי אמי חלוץ לה ופטרנה, כלומר הורה לה כיצד לחלוץ, ודי בכך.

שאל רבי אבא והלא אחר החליצה צריך לירוק. והשיב לו רבי אמי כבר רקקה.

שאל רבי אבא, ותירוק שוב ומה בכך. והשיב לו רבי אמי, עלולה לצאת מכך חורבה [תקלה] שיאמרו הרואים, רקיקה ראשונה אינה כלום, ויטעו לומר שברקיקה לבד אינה נפסלת לאחים.

הסדר אינו מעכב

נתבאר, שרבי אמי הורה לרבי אבא, על יבמה שרקקה קודם חליצה, שלא תירוק פעם נוספת אחר חליצה, ודיה ברקיקה ראשונה.

ורבי אבא הקשה על כך, הרי אין הדבר כסדר הפרשה, שהחליצה קודם הרקיקה, כמו שנאמר, "וְחִלְצָה נָעִלּוּ מֵעַל רַגְלָו וְרָקְקָה בְּפִנְיָו" (דברים כ"ה ט'). והשיב לו רבי אמי, שהסדר אינו מעכב.

ומתחילה רבי אבא היה סבור, שרבי אמי מדחה אותו בתשובה זו. אולם הוא יצא, ומצא ברייתא, שכן מפורש בה, בין שהקדים חליצה לרקיקה, בין שהקדים רקיקה לחליצה, מה שעשה עשוי.

פסול ופוסל מן הכהונה. [רש"י]. משמע שפוסלה לאחין מדקתני פסולה, ואפילו למאן דאמר בכל הגט, כל מקום ששנו חכמים חליצה פסולה אינה פוסלת על האחין, הכא דייק מדלא קתני אין כאן בית מיחוש. ודלא כפירש הקונטרס, דפירש דאתיא כמאן דאמר כל מקום ששנו חכמים חליצה פסולה פוסלת, דאם כן בלא שום דיוק הוה מצי לאוקומי כוותיה. [תוס'].

הכבשים כהלכתה וגם בזריקת דמם כהלכתה. ולפיכך אין הלחם קדוש כלל, אלא אם נשחטו הכבשים לשמם, וגם נזרק דמם לשמם, ואז הוא קדוש גם להיפסל ביציאה ובלינה וגם להיאכל.

הרקיקה תחילת החליצה ופוסלת את היבמה לאחים

ללשון ראשון בגמרא, שלחו לאביו של שמואל את הדין הבא, יבמה שרקקה בפני היבם לעיני ביי"ד, רקיקה זו הרי היא כתחילת חליצה, ונפסלה בכך לכל לאחים לייבום, ועל כרחך תחלוץ לאחד מהם.

ואמר, דין זה אינו לא כדעת רבי עקיבא, [שאמר רקיקה אינה מעכבת], ולא כדעת רבי אלעזר, [שאמר רקיקה מעכבת].

כדעת רבי עקיבא אינו, שכן נתבאר לעיל, שלדעת רבי עקיבא, הרקיקה אינה מעכבת אף במקום שניתן לרקוק, [והיה מקום לומר שתעכב, כמו אימורים, שאף שכשאי אפשר להקטירם אינם מעכבים, כשניתן להקטירם הם מעכבים], ואם כן דעת רבי עקיבא שהרקיקה אינה כלום, ואם כן, לא יתכן, שלדעתו, אם רקקה, יש בכך תחילת חליצה, ונפסלת לאחים.

וכדעת רבי אלעזר אינו, שכן נתבאר לעיל, שלדעת רבי אלעזר, גם הרקיקה וגם החליצה מעכבים, ועוד נתבאר, שלדעתו, שני דברים המתירים, [כשחיתת הכבשים וזריקת דמם], אין אחד מהם מועיל בפני עצמו, ואם כן רקיקה לבד אינה כלום.

ועל כרחך, הדין זה הוא כדעת רבי, שדעתו כדעת רבי אלעזר, שגם רקיקה וגם חליצה מעכבות, ודעתו ששני דברים המתירים [כשחיתת הכבשים וזריקת דמם], מועיל כל אחד בפני עצמו למקצת הדבר, כפי שנתבאר לעיל, ואם כן, לדעתו, הרקיקה נחשבת כתחילת החליצה, ומאחר שרקקה נפסלה לאחים.

והקשו על הדברים הללו, כי יש ללמוד מהברייתא, שגם לדעת רבי עקיבא, הרקיקה לבדה מועילה לפסול את היבמה לאחים. שכן שנינו בברייתא:

דף ק"ה

(א) חלצה בלבד [ולא רקקה ולא קראה] חליצתה כשרה, ומותרת לכל אדם. (ב) רקקה בלבד [ולא חלצה ולא קראה], חליצתה פסולה. (ג) קראה לבד [ולא רקקה ולא חלצה] אין כאן כלום, ומותרת אף להתייבם.

והנה אי אפשר לומר שברייתא זו היא כדעת רבי אלעזר, שכן לדעתו, הרקיקה מעכבת, ואם כן חליצה לבדה אינה חליצה כשרה.

ועל כרחך ברייתא זו היא כדעת רבי עקיבא, ומבואר בה, שרקיקה לבדה חליצה פסולה היא. ולא הוצרכה הברייתא ללמד שהיא פסולה להתירה לכל אדם, שכן דין פשוט הוא, שבלא חליצה לא תהא מותרת לכל אדם, אלא באה הברייתא ללמד, שהרקיקה מועילה לפסולה על האחים.^נ

^נ דקימא לן במסכת גיטין, כל מקום ששנינו חליצה פסולה, פסולה ופוסלת על האחין, גט פסול,

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח15
מסכת יבמות ק"א-ק"ו
כ"ב טבת - כ"ז טבת

וכן אמר רב שמואל בר אמי אמר רבי יונתן, מנין לגזר דין שיש עמו שבועה שאינו מתקרע, שנאמר, "וְלָכֵן נִשְׁבַּעְתִּי לְבֵית עֲלִי אִם יִתְּכַפֵּר עֲוֹן בֵּית עֲלִי בְּזָבַח וּבְמִנְחָה עַד עוֹלָם" (שמואל א' ב' י"ד).

גזר דין של בית עלי

נתבאר שגזר דין של בית עלי, [שנגזר עליהם למות צעירים, כפי שיתבאר בעזה"י להלן], הוא גזר דין שיש עמו שבועה, כמו שנאמר, "וְלָכֵן נִשְׁבַּעְתִּי לְבֵית עֲלִי אִם יִתְּכַפֵּר עֲוֹן בֵּית עֲלִי בְּזָבַח וּבְמִנְחָה עַד עוֹלָם", ולכן אינו מתבטל לעולם.

אמנם לדברי רבא, השבועה היתה שבזבח ובמנחה לא יהא גזר דין זה מתכפר, אבל הוא מתכפר בדברי תורה.

ואביי אמר, בזבח ובמנחה אינו מתכפר, אבל מתכפר בגמילות חסדים.

רבא¹ ואביי שניהם באו מבית עלי, רבה שעסק בתורה, חיה ארבעים שנים, ואביי שעסק בתורה ובגמילות חסדים, חיה ששים שנים.

ומשפחה אחת היתה בירושלים, שהיו מתים כבן שמנה עשרה שנה, באו והודיעו את רבן יוחנן בן זכאי, אמר להם, שמא ממשפחת עלי אתם, שנאמר בהם, "וְאִישׁ לֹא אֶכְרִית לָךְ מִעַם מִזְבְּחֵי לְכָלֹת אֶת עֵינֶיךָ וְלֹאֲדִיב אֶת נַפְשְׁךָ וְכָל מִן בֵּית בֵּיתָךְ יָמוּתוּ אֲנָשִׁים" (שמואל א' ב' ל"א), לכו ועסקו בתורה ותחיו, הלכו ועסקו בתורה וחיו, והיו קורין אותו, משפחת יוחנן על שמו.

גזר דין של ציבור

גזר דין של ציבור, פעמים הוא נחתם אף לרעה, שנאמר, "כִּי אִם תִּכְבְּסֵי בְּנֹתַי וְתִרְבֵּי לָךְ בְּרִית נְכֹתֵם עֲוֹנָךְ לְפָנַי נֶאֱמַר ה' אֱלֹהֵי יִרְמְיָהוּ ב' כ"ב).

ואמר רב שמואל בר אונאי אמר רב, אף על פי שהוא נחתם לרעה, הוא מתקרע [כלומר ניתן לקרוע], שנאמר, "כִּי מִי גוֹי גָדוֹל אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹקִים קְרִבִים אֵלָיו פֶּה' אֱלֹקֵינוּ בְּכָל קְרָאֵנוּ אֵלָיו" (דברים ד' ז).

מתי הקב"ה נענע

הציבור, בכל זמן שהוא קורא לקב"ה, הוא נענע, שנאמר, "כִּי מִי גוֹי גָדוֹל אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹקִים קְרִבִים אֵלָיו פֶּה' אֱלֹקֵינוּ בְּכָל קְרָאֵנוּ אֵלָיו".

¹ רבה גרס, דרבא לא הוה כהן, כדאמר בפרק הזרוע, דאמר ליה לשמעיה, זכי לי מתנתא, אבל רבה היה כהן, דאמר בפרק עד כמה, רבה בטיל לה ברוב, ואמרין במסכת מועד קטן, אמר רבא, חיי בני ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא ... עד רבה חיה ארבעין שנין, ורב חסדא תשעים שנין, כדאמר נמי הכא, רבה חיה ארבעין שנין. הקשה הר"ר אלחנן, דבגמילות חסדים נמי עסיק, דאמר בחלק, אמר רבה ייתי ולא אחמיניה, אמר ליה אביי מאי טעמא אמר מר הכי כו' מר תורה איכא גמילות חסדים איכא. ואמר ר"י, דלא עסיק כל כך בגמילות חסדים שינצל מגזירת בית עלי, אבל כדי שינצל מחבלו של משיח היה בידו, שגם שאר זכויות עומדות לו. ואם תאמר ומאי הא דקאמר במסכת מועד קטן, דלא בזכותא תליא מילתא, אלא במזלא, מדרבה לא חיה אלא ארבעין שנין, ודלמא היינו טעם לפי שהיה מבני עלי. ויש לומר דסבירא ליה לרבא, דבתורה בלבד הוא מתכפר כמו לרבה. ועוד שגם רבה עסק בגמילות חסדים כדאמר בחלק. [תוס'].

לוי יצא לכפרים, ושאלו ממנו שלוש שאלות, ולא ידע להשיב. בא ושאל בבית המדרש, ואמרו לו. ולהלן סדורות השאלות והתשובות.

חליצה בשינים

השאלה הראשונה ששאלו את לוי בכפרים, האם גידמת שאין לה ידים, יכולה לחלוץ ליבם את מנעלו בשיניה.

והתשובה לכך היא, שהגידמת שחלצה בשיניה חליצה כשרה היא, שכן לא נאמר "וחלצה ביד", אלא "וְחָלְצָה" סתם, וגם החליצה בשיניים בכלל זה^א.

יבמה שרקקה דם

שאלה שניה ששאלו את לוי בכפרים, האם יבמה שירקה דם, ריקקה גמורה היא, והחליצה כתקנה, או שאין ריקקה אלא ברוק.

והתשובה לכך היא, שריקקת דם ריקקה היא, שכן לא נאמר "וירקה רוק", אלא "וְיִרְקָה" סתם, וגם ריקקת דם בכלל זה^ב.

וכן שלחו לאביו של שמואל, יבמה שרקקה דם, תחלוץ ולא תתייבם עוד, כי נפסלה ברקיקה זו לאחים, לפי שאי אפשר לדם בלא צחצוח רוק^ג.

והקשו על כך מבריייתא, בה מבואר, שדם היוצא מפיו של זב, או מפי אמתו של זב, טהור, ואינו מטמא כרוקו וכמימי רגליו, שנאמר, "דָּבָרוּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתֶּם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׁרוֹ זָבֹו טָמֵא הוּא" (ויקרא ט"ו ב) דווקא זבבו (ורוקו) ולא דם. ואם אי אפשר לדם בלא צחצוח רוק יהא טמא מחמת צחצוח הרוק שעם הדם.

ותירצו, שדווקא כשהיא מוצצת וירקת, אי אפשר שלא יצאו עם הדם צחצוחי רוק, ובאופן הזה הרקיקה כשרה לחליצה, [ואפשר שגם הזב מטמא], והאופן שבו אין הדם מטמא, הוא כשהדם שותת מאיליו, שאז הוא שותת בלא רוק.

כתב אמת וכתב שאינו אמת

שאלה שלישית ששאלו את לוי בכפרים, על דברי המלאך לדניאל, "אֲבָל אֲגִיד לָךְ אֶת הַרְשׁוּם בְּכַתֵּב אֲמֹת וְאִין אֲחַד מִתְּחִזֵּק עִמִּי עַל אֱלֹהֵי כִּי אִם מִיְכָאֵל שְׂרָכְס" (דניאל י" כ"א), ומשמע מדבריו, שלא כל הכתוב בשמים הוא אמת, וכי יתכן דבר זה.

והתשובה לכך היא, שבאמת כל הנכתב בשמים הוא אמת, אלא שיש בזה שתי דרגות. (א) גזר דין שיש עמו שבועה קרוי כתב אמת, על שם שהקב"ה חוזר ומאמתו בשבועה. (ב) וגזר דין שאין עמו שבועה, קרוי כתב סתם, שפעמים הקב"ה חוזר ומבטלו.

^א והא דקאמר בירושלמי, שחולצתו בימין, למצוה בעלמא, אבל עיכובא ליכא. [תוס'].

^ב לשון רש"י: ואפילו רוק ודבר אחר, והכא נמי אי אפשר בלא צחצוחי רוק. [רש"י].

^ג מעיקרא שלחו ליה ההוא דלעיל, היבמה שרקקה, ואחר כך שלחו ליה דאפילו רקקה דם, תחלוץ. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח15
מסכת יבמות ק"א-ק"ו
כ"ב טבת - כ"ז טבת

והיחיד יש זמנים שהקב"ה מצוי לו להיענות לו ויש זמנים שאינו מצוי שנאמר,
"דַרְשׁוּ ה' בְּהַמְצֵאוֹ קְרָאָהוּ בְּהִיטּוֹ קְרוֹב" (ישעיהו נ"ה ו'), משמע שאין מצוי בכל עת.

ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח, שהזמן שהקב"ה מצוי גם ליחיד, הוא
בעשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים.

ובתוך כך בא **רבי ישמעאל ברבי יוסי** אצלם, ושאל אותם במה הם עסוקים,
והשיבו לו, שהם עסוקים בהלכות תפילה.

אמר להם, כך אמר אבא, המתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה, כדי
שיתקיימו שני מקראות הללו.

חולצת לקטן

לדעת משנתנו, יבם קטן שחלצה לו יבמתו, **חליצה פסולה** היא.

ואמר רב יהודה אמר רב שזו היא דעת רבי מאיר, האומר שעשו חליצה של בן
תשע כגט בגדול, והיבמה נפסלת בכך מכל האחים.

אבל חכמים חולקים, ואומרים, שאין חליצת קטן כלום, ואפילו הוא יכול
ליבם אותה כשיגדל.

קטנה שחלצה

לדעת משנתנו, קטנה שחלצה, **חליצה פסולה** היא¹, ולפיכך, משתגדיל צריכה
לחלוץ פעם נוספת.

ואמר רב יהודה אמר רב, שזו דעת רבי מאיר, האומר, שהיבמה הוקשה ליבם,
ויבם אינו חולץ אלא כשהוא גדול, שנאמר "וְאִם לֹא יִחַפֵּץ הָאִישׁ", כלומר גדול,
ואם כן הוא הדין ליבמה, אינה מתייבמת ולא חולצת אלא כשהיא גדולה.

אבל חכמים [=רבי יוסי] **חולקים, ואומרים,** שדווקא היבם אינו מייבם ולא
חולץ אלא כשהוא גדול, אבל היבמה, חולצת ומתייבמת גם כשהיא קטנה, ואם
כן חליצתה **חליצה כשרה**².

העיניים והלב בתפילה

רבי חייא ורבי שמעון בר רבי היו יושבים בישיבה. פתח אחד מהם **ואמר,**
המתפלל צריך שיתן עיניו למטה [כלפי ארץ ישראל] משום שהשכינה שם
עומדת, שנאמר, "וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵי שְׁמֵעִי אֶת תְּפִלָּתְךָ וְאֶת תַּחֲנוּנְךָ אֲשֶׁר הִתְחַנַּנְתָּ לְפָנַי
הַקְדָּשִׁי אֶת הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר בָּנִיתָ לְשׁוֹם שְׁמִי שֶׁם עַד עוֹלָם וְהָיוּ עֵינַי וְלִבִּי שָׁם כָּל הַיָּמִים"
(מלכים א' ט' ג').

ואחד אמר, המתפלל צריך שיתן עיניו למעלה, שנאמר, "נִשְׂאָ לְבַבְנוּ אֶל כְּפָיִם
אֵל אֵל בְּשָׁמַיִם" (איכה ג' מ"א).

אבדן מבזה את רבי ישמעאל ברבי יוסי

בתוך כך שדברו החכמים הנ"ל בדברי תורה הנ"ל, בא רבי לשיבה לדרוש,
והיה לכל אחד לשבת במקומו. רובם היו קלילים, וישבו במקומם במהירות,
ורבי ישמעאל ברבי יוסי שהיה בעל בשר, מתוך כובדו היה הולך לאט.

אמר לו אבדן¹, אחד מתלמידי רבי, מי הוא זה שמפסע על ראשי עם קדוש.
השיב לו רבי ישמעאל, אני ישמעאל ברבי יוסי שבאתי ללמוד תורה מרבי.

אמר לו אבדן, וכי אתה הגון ללמוד תורה מרבי. השיב לו רבי ישמעאל, וכי
משה היה הגון ללמוד תורה מפי הגבורה.

אמר לו אבדן, וכי משה אתה. השיב לו רבי ישמעאל, וכי רבך אלהים הוא.

אמר רב יוסף, כאן נטל רבי גמולו [=שקל רבי למטרפסיה], על ששמע שמבזים
את רבי ישמעאל ברבי יוסי, ולא מיחה, וגמולו היה שאמר רבי ישמעאל
לאבדן, "וכי רבך אלקים הוא", ולא אמר "וכי רבי אלקים הוא".

רבי עושה על פי הוראת רבי ישמעאל

בתוך כך באה יבמה לפני רבי לחלוץ או לייבם. אמר לו רבי לאבדן, צא ובדוק
אם הביאה שתי שערות, והרי היא גדולה, וראויה לחליצה ולייבום.

לאחר שיצא אבדן, אמר לו רבי ישמעאל לרבי, כך אמר אבא [=רבי יוסי],
"איש" כתוב בפרשה, לומר שהיבם צריך להיות גדול להיות כשר לייבום או
חליצה, אבל היבמה, בין גדולה בין קטנה כשרה לייבום וחליצה.

אמר לו רבי לאבדן, בא, אינך צריך לבדקה, כבר הורה זקן, שגם אם לא
הביאה שתי שערות, היא כשרה לייבום וחליצה.

עונשו של אבדן

חזר אבדן למקומו לאטו. אמר לו רבי ישמעאל ברבי יוסי, מי שצריך לו עם
קדוש, יפסע על ראשי עם קדוש², מי שאין צריך לו עם קדוש, היאך יפסע על
ראשי עם קדוש. אמר לו רבי לאבדן, עמוד במקומך.

¹ אבא יודן, בירושלמי. ואבדן ליטנא קלילא. [תוס'].

² והא דאמר בפרק קמא דסנהדרין, אזהרה לדין שלא יפסע על ראשי עם קדוש, היינו היכא שלא
יצא לצורך עם קדוש. אי נמי אפילו יצא לצורך, יש לו לקצר דרכו כל מה שיכול, כדאמרין,
אזהרה לזקן שלא יטריח מ"ויראת". ובהוריות תניא, בני חכמים ותלמידי חכמים בזמן שהצבור
צריכין להם, מפסיעין על ראשי העם כו', יצא לצורך, נכנס ויושב במקומו, פירוש לצורך העם.
ובתוספתא גרסינן בהדיא יצא לצורך העם. [תוס'].

¹ ואם תאמר, אמאי לא עריב ותני להו קטנה בהדי חרש וחרשת וקטן. ויש לומר משום דבקטנה
פליג רבי יוסי בגמרא. ואם תאמר, מכל מקום, כיון דתנתא פסולה, אמאי תני שתחלוץ משתגדיל.
ועוד דלא תני ליה גבי קטן. ויש לומר דאי לא הוה תני גבי קטנה, הוא אמינא דחליצתה פסולה
מדרבנן, דהא דמקשינן אשה לאיש אינו מן התורה, להכי תני תחלוץ משתגדיל, יתור לשון,
לאשמועינן דחליצת קטנה אינה כלום, כמו חליצת קטן. ומיהו בירושלמי גרסינן בסדר המשנה,
תחלוץ משתגדיל, ואם לא חלצה, חליצתה כשירה, משמע שסובר דהא דמקיש רבי מאיר אשה
לאיש, היינו מדרבנן, אבל לרבי יוסי חולצת לתחלה, כדאשכחן בעובדא דלקמן. ובירושלמי נמי
מוקי לה כרבי מאיר. [תוס'].

² עיי' להלן דף קי"ט.

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 15
מסכת יבמות ק"א-ק"ו
כ"ב טבת - כ"ז טבת

חליצה בינו לבניה

מעשה באחד שחלץ בינו לבניה בבית האסורים, ועדים רואים המעשה מבחוץ,
ובא מעשה לפני רבי עקיבא בבית האסורים, והכשיר.

וכבר נתבאר, שכן היא דעת רבי שמעון ורבי יוחנן הסנדלר, שאין צריך שלושה,
ודי בעדות בלבד, [ולמדו כן מהמעשה הזה], ואין הלכה כמותם.

דף ק"ו

חלוץ ובכך אתה כונסה

לדעת ריש לקיש – יבם שאמרו לו, תחלוץ לך היבמה, ובכך אתה כונסה, אף
על פי שהטעו אותו בכך, **החליצה כשרה**, ונפטרה בה ממנו, וזהו ששנינו
בברייתא, "חליצה מוטעת כשרה".

ולדעת רבי יוחנן – כל שלא נתכוון הוא והיא להוציאה בחליצה, **החליצה**
פסולה, שכן שנינו בברייתא, "בין שנתכוון הוא ולא נתכוונה היא, בין
שנתכוונה היא ולא נתכוון הוא, חליצתה פסולה, עד שיתכוונו שניהם כאחד".
ומה ששנינו "חליצה מוטעת כשרה", הכוונה לדבר אחר, שיתבאר בעז"ה בסמוך.

חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז

יבם שלא רצה לחלוץ בחינם, יכולים להטעותו, ולומר לו, תחלוץ לך היבמה על
מנת שתתן לך מאתים זוז, **והחליצה הזו כשרה**, גם אם לא תקיים התנאי,
ולא תתן לו מאתים זוז. שכל דיני התנאים למדים מתנאי בני גד ובני ראובן בירושת
הארץ, ואין תנאי חל אלא בדומה לתנאים, ובכלל זה שיוכל להתקיים על ידי שליח, כמו
בתנאים, שעשה משה את יהושע שליח לתת להם את ארץ הגלעד, וכל תנאי שאי אפשר
לעשות על ידי שליח, כגון חליצה, אין תנאי מועיל כלל, והרי הוא כמי שאינו. ולדעת
רבי יוחנן, זוהי חליצה מוטעת, ששנינו בה בברייתא שהיא כשרה.

וכן שנינו בברייתא אחרת בפירושו, חליצה מוטעת כשירה, ואיזו היא חליצה
מוטעת, כל שאומרים חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז.

ומעשה באשה אחת שנפלה לפני יבם שאין הגון לה, ואמרו לו, חלוץ לה על מנת
שתתן לך מאתים זוז, ובא מעשה לפני רבי חייא, והכשירה.

ישיבתה זו היא עמידתה

דברי רבי חייא והיבמה כפי הפירוש הראשון של רש"י:

יבמה אחת באה לפני רבי חייא בר אבא. אמר לה, בתי, עמודי, כלומר התייבמי
לו¹. אמרה לו, ושמא ישיבתה זו היא עמידתה, כלומר מניעתה מהתייבם, זהו

¹ כתבו התוס': ללשון שפירש בקונטרס, עמודי וחלצי לו, משמע שצריך עמידה לחלוץ. ושמא
לכתחלה בעי, ולא מיפסלא בהכי... [תוס']. ולא ידעתי לאיזה לשון ברש"י נתכוונו התוס'.

ושנינו בברייתא, באותה שעה נצטרע אבדן, [שהצרתה היא העונש של לשון הרע],
וטבעו שני בניו, ומאנו שתי כלותיו.

אמר רב נחמן בר יצחק, בריך רחמנא, דכספיה לאבדן בהאי עלמא [ברוך ה'
שבייש את אבדן בעולם הזה, ובכך נתכפר לו לעולם הבא].

מסקנת הסוגיה בענין חליצת קטנה

אמר רבי אמי, מדבריו של ברבי [=רבי יוסי²] נלמוד, **קטנה חולצת** בפעוטות,
כלומר **משהיא כבת שש כבת שבע**, שזהו השיעור שיש לקטנים מעט דעת,
וממכרם מכר, ומקחם מקח³, והוא הדין לענין חליצה, מאחר שהקטנה כשרה
לחליצה, מאחר שתהא כבת שש כבת שבע, יש בה מעט דעת, וחליצתה חליצה.

ורבא אמר, אמנם גם קטנה שלא הביאה שתי שערות כשרה לחליצה, אבל לא
מבת שש או שבע, אלא **משתיגוע לעונת נדרים**, כלומר שנה אחת קודם גדלות,
שמהז הזמן הזה, אם נדרה או הקדישה, בודקים אותה אם יודעת לשם מי
נדרה או הקדישה, ואם יודעת דבריה קיימים, ומאחר שיש בה דעת לענין זה
יש בה דעת גם לחליצה⁴.

וההלכה היא, שאינה חולצת עד שתהא גדולה ממש, **שתביא שתי שערות**.

חליצה בפני שני דיינים

בתחילת הפרק כבר נתבאר, שנחלקו חכמים, בפני כמה דיינים יש לעשות את
החליצה, בפני שלושה או בפני חמישה.

ודעת תנא קמא במשנתנו, כדעת תנא קמא בתחילת הפרק, **שיש לעשות את**
החליצה בפני שלושה דיינים כשרים, ולפיכך לדעתו, **אם חלצה בפני שנים**,
או שחלצה בפני שלושה ונמצא אחד מהם קרוב או פסול, **החליצה פסולה**.

ורבי שמעון ורבי יוחנן הסנדלר חולקים על כך, **ומכשירים** חליצה שנעשית
בפני שנים⁵.

ואמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן, שאין הלכה כאותו הזוג, **וחליצה**
בשנים פסולה. אלא הלכה כתנא קמא, **שלתחילה החליצה בשלושה**, ואין
צריך חמישה⁶.

² כל ברבי לשון אדם גדול. [רש"י].

³ דתנו במסכת גיטין, הפעוטות מקחן וממכרן ממכר במטלטלין. [רש"י].

⁴ ואם תאמר, דבפרק יוצא דופן קאמר רבא, קטנה שהגיעה לכלל שנותיה, אינה צריכה בדיקה,
חזקה הביאה סימנין. ומסיק כי קאמר רבא למיאון, אבל לחליצה בעיא בדיקה, אלמא קטנה לא
חלצה. ואומר רבינו תם, דרבא איירי הכא אליבא דרבי יוסי, אבל איזה גופיה סבר עד שתביא שתי
שערות. והא דמסיק הכא והלכתא עד שתביא שתי שערות, סיומא דמילתא הוא. [תוס'].
⁵ ולאו דוקא שנים, אלא לשון עדות בעלמא נקט שנים. [תוס'].
⁶ מכאן יש ללמוד, דאין צריך חמישה אפילו לכתחלה. ומיהו לפרסומי מילתא עבדינן בחמשה.
[תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח15
מסכת יבמות ק"א-ק"ו
כ"ב טבת - כ"ז טבת

תיקונה.

שאל אותה רבי חייא, האם את מכירה בו שום דבר גנאי, שבעבורו את אומרת כן. והשיבה, כן, יודעת אני שאין כוונתו בייבום זה אלא לכלות ממוני, ואחר כך לגרשני.

חזר רבי חייא ושאל אותה, אם אינה רוצה בייבום זה. והשיבה לא.

דברי רבי חייא והיבמה כפי הפירוש השני של רש"י:

יבמה אחת באה לפני רבי חייא בר אבא. אמר לה, בתי, עמודי, שצריכה היא להיות בפניי בי"ד בעמידה, שנאמר, "וְעָמְדוּ שָׁנֵי הָאֲנָשִׁים" (דברים י"ט י"ז). אמרה לו, ושמא ישיבתה זו היא עמידתה, כלומר קיטעת או חולה, ולכן אינה יכולה לעמוד.

שאל אותה, האם היבם מכיר במום שיש בך. והשיבה, כן, יודע הוא, ואין כוונתו בייבום זה אלא לכלות ממוני ואחר כך לגרשני.

חזר רבי חייא ושאל אותה, אם אינה רוצה בייבום זה. והשיבה לא.

המעשה שעשה רבי חייא:

אמר לו רבי חייא לייבם, תחלוץ לך היבמה, ובכך אתה כונסה. ולאחר שחלצה לו, אמר לייבם, אמנם חליצה זו חליצה פסולה היא, ולא הותרה בה לכל אדם, ומכל מקום נפסלה ממך על ידה, ולכן עתה חזור ותחלוץ לך להיות מותרת לכל אדם.

בת חמיו של רב פפא נפלה לפני יבם שאין הגון לה

בת חמיו של רב פפא מת בעלה בלא בנים, ונזקקה לייבם שאינו הגון לה, ובא אותו יבם לפני אביי, שירור לו כיצד לכונסה.

ביקש אביי להצילה מאותו יבם, ולהטעותו, ואמר לו חלוץ לה, ובכך אתה כונסה.

הקשה לו רב פפא, והלא רבי יוחנן אמר, שחליצה זו חליצה פסולה היא, [כפי שנתבאר לעיל].

ולפיכך אמר רב פפא, שיש לומר לייבם, תחלוץ לך על מנת שתתן לך מאתים זוז, ובכך יתרצה לחליצה. וכך עשו.

לאחר החליצה אמר לה אביי לתת לייבם את הממון שהתחייבה לתת לו, ונאף שאין החליצה תלויה בתנאי הזה, שאינו כדיני התנאים, וגם אם לא נתן החליצה כשרה, מכל מקום מאחר שהתחייבה לתת לו ממון בעבור פעולתו, עליה לתת, ככל מתחייב לשלם שכר בעבור פעולה, שחל חיובו.

אמר לו רב פפא, לענין השכר שהתחייבה לתת, יכולה היא לומר, משטה אני בך, כמו ששנינו בענין מי שהיה בורח מבית האסורים, והיה רוצה לעבור את הנהר, ואמר לבעל הספינה, טול דינר והעבירנו, שאינו מחויב לשלם דינר שלם, אלא רק כפי השכר הרגיל שנותנים על העברה בספינה, ואומר לבעל הספינה,

משטה אני בך^א, וכמו כן לענין החליצה יכולה לומר משטה אני בך, ולא אתן לך אלא כפי שרגילים לתת לכל החולצים, כלומר לא אתן לך כלום.

וכשראה אביי ששמועותיו של רב פפא מחודדות, אמר, כמדומה אני בזה שאביו ואמו סמוכים לו לספק כל צרכיו, ומאחר שאין לו דאגות, לומד היטב. ושאלו, היכן אביך? והשיב, בעיר. וחזר ושאל, היכן אמך? והשיב, בעיר. נתן בו אביי עיניו, ומתו אביו ואמו.

גט מוטעה

נתבאר, שחליצה מוטעת, היא חליצה שתלאה היבם בתנאי, כגון על מנת שתתני לי מאתים, וחליצה זו כשירה גם אם לא יתקיים התנאי, שכל דבר שאי אפשר לעשותו על ידי שליח, לא נאמרו בו דיני התנאים, וכל תנאי שהתנו בו בטל כמי שאינו.

אכן כן הדין לענין חליצה, שאי אפשר לעשותה על ידי שליח, והיבמה עצמה צריכה לחלוץ לייבם עצמו. אבל הגט ניתן לעשותו על ידי שליח, שהאומר לשנים, כתבו ותנו גט לאשתו, כותבים ונותנים לה, ומאחר שבגט יש שליחות, יש בו תנאי.

ולפיכך, גט מוטעה באופן הנ"ל, שתלאו הבעל בתנאי, כגון, על מנת שתתן לו האשה מאתים זוז, כל זמן שלא נתקיים התנאי, אין כאן גט.

חליצה מעושה וגט מעושה

אין החליצה מועילה ואין הגט מועיל אלא כשנעשו מדעתו של הנחלץ ושל המגרש, אבל אם נעשו על כרחם בכפייה, פסולים הם.

אמנם כל זה כשגם אחר הכפייה עמדו בדעתם, ואמרו שאינם רוצים בדבר, אבל אם כפו אותם^ב עד שאמרו מסכימים אנחנו, אף על פי שבאו להסכמה על ידי כפייה, החליצה והגט כשרים, שההסכמה הבאה בכפייה הסכמה היא.

וכן שנינו בברייתא לענין קרבנות, "יקריב אתו", מלמד שכופין אותו להביא חובתו, יכול בעל כרחו, תלמוד לומר "לְרַצְנוּ", הא כיצד, כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. וכן אתה מוצא בגיטי נשים, כופין אותו, עד שיאמר רוצה אני.

חליצה ומיאון למי שאין מכירים

איש ואשה שבאו לפניי בי"ד, ואין בי"ד מכירים אותם, ואמרו לבי"ד, יבם ויבמה אנחנו, ורוצים אנו שתסדרו לנו סדר חליצה. וכן איש וקטנה שבאו לפניי בי"ד, ואין בי"ד מכירים אותם, ואמרו לבי"ד, נישואי קטנה יש לו בה, [שהיתה

^א היינו דוקא כגון הכא, ששואל דבר גדול במקום שאין לוקחין אלא דבר מועט. וכן ההיא דהגוזל בתרא, גבי הלך להביא כרוב ודורמסקין לחולה, דאין לו אלא שכרו. אבל היכא שלוקחין דבר גדול, התם אין יכול לומר לו משטה אני בך. ואף על פי שלא הוציא כלום מאותו דבר שתובע עליו שכר. [תוס'].

^ב על פי דין. כפי המבואר במסכת גיטין.

סדר חליצה

היבם והיבמה באים לבי"ד, וכשהיבם אינו ראוי ליבמה, כגון שהוא זקן והיא ילדה, או הוא ילד והיא זקנה, הזקנים משיאים לו עצה ההוגנת לו, ואומרים לו, לך אצל שכמותך, ואל תכניס קטטה לתוך ביתך, אלא חלוץ לה, שנאמר, "וְקָרְאוּ לוֹ זֶקֶן יָעִירוּ וְדָבְרוּ אֵלָיו", דברים ההגונים לו.

ומאחר שקיבל היבם את דברי הזקנים, ואינו רוצה לייבמה, היבמה אומרת, "מֵאַן יִבְמִי לְהִקִּים לְאָחִיו שֶׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יִבְמִי". והיבם אומר אחריה, "לֹא חֲפְצָתִי לְקַחְתָּהּ". ובלשון הקדש היו אומרים כמבואר במסכת סוטה.

ולאחר הדברים הללו, (א) "וְנִגְשָׁה בְּמִתּוֹ אֵלָיו לְעִינֵי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נַעְלָו מֵעַל רַגְלָו" (ב) "וְיִרְקָה בְּפִנּוּי רֶוֶק הַנְּרָאָה לְדֵינָיִם".

ולאחר מכן, "וְעִנְתָּהּ וְאָמְרָה כֹּה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו".

עד כאן היו מקריאים את היבמה מתחילה. וכשהקרא רבי הורקנוס תחת האלה בכפר עיטם, [בתלמידים היושבים שם לפני רבן בשעת החליצה], וגמר את כל הפרשה, הוחזקו להיות גומרים כל הפרשה, "וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חָלוּץ הַנַּעֲלָל". לדעת תנא קמא את הקריאה הזו [של סוף הפרשה], הדיינים בלבד מצווים לקרוא. ולדעת רבי יהודה, מצווה על כל העומדים שם לומר "חלוץ הנעלל". ואמר רבי יהודה, פעם אחת היינו יושבים לפני רבי טרפון, ובאתה יבמה לחלוץ, ואמר לנו, ענו כולכם "חלוץ הנעלל" "חלוץ הנעלל" "חלוץ הנעלל".

וכבר נתבאר, שכן הוא סדר הדברים לכתחילה, אבל אין הדבר מעכב, ובין שהקדים חליצה לרקיחה, ובין שהקדים רקיחה לחליצה, מה שעשה עשוי.

קריאת "לא אבנה" וקריאת "לא חפצתי"

נתבאר, שהיבמה אומרת, "מֵאַן יִבְמִי לְהִקִּים לְאָחִיו שֶׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יִבְמִי", והיבם אומר, "לֹא חֲפְצָתִי לְקַחְתָּהּ".

ולדברי אביי, שכשמקריאים אותם לומר דברים אלו, ברוב הדברים יכולים להקריא אותם מילה מילה, אבל בשני דברים יש להקריא מספר מילים יחד. כשמקריאים את היבמה, יש ללמדה לומר בבת אחת, "לֹא אָבָה יִבְמִי", שאם תאמר מילה מילה, היא נשמע כאילו אומרת, "לא, אבנה יבמי", כלומר רוצה ליבמי. וכן כשמקריאים את היבם, יש ללמדו לומר בבת אחת, "לֹא חֲפְצָתִי לְקַחְתָּהּ", שאם יאמר מילה מילה, היא נשמע כאילו אומר, "לא, חפצתי לקחתה", כלומר רוצה לקחתה.

ולדברי רבא, גם את המילים "לא אבנה יבמי" "לא חפצתי לקחתה" יכולים להקריא אותם מילה מילה, ואין בכך כלום, אם יש הפסק בין מילה למילה [=אפסוקי מילתא לית לן בה].

יתומה, והשיאוה לו בנישואין דרבנן, שיכולה לצאת מהם במיאון], ורוצים שתמאן בפני בי"ד. נחלקו חכמים, אם בי"ד נזקקים להם לחליצה ולמיאון.

לדברי רבא אמר רב סחורה^א אמר רב הונא – בי"ד נזקקים להם לחליצה ולמיאון אף על פי שאין מכירים אותם. ומאחר שנזקקים להם לחליצה ולמיאון, אף על פי שאין מכירים אותם, אין כותבים להם גט חליצה ומיאון, [הוא שטר הניתן בידם לראיה שחלצה ומיאנה], אלא אם כן מכירים אותם. שאם יכתבו להם שטר חליצה ומיאון, אף אם לא יכתבו בתוכו שהכירום, יש לחוש שילכו לבי"ד אחר, ויראו להם את השטר, ובי"ד אחרון יטעה [=חיישינו לבי"ד טועים], ויסמוך על השטר הזה להתיר את האשה להינשא, אף על פי שאין ראוי לסמוך עליו^ב, כי יתכן שלא היו היבם ויבמה והבעל והאשה, אלא איש אחר הביאה עמה האשה וחלצה לו ומיאנה בפניו, וכשיתירוה להינשא עושים שלא כדין.

ולדברי רבא עצמו – אין בי"ד נזקקים לחליצה ולמיאון למי שאין מכירים. ומאחר שאין נזקקים אלא למי שמכירים, עדים שראו חליצה ומיאון יכולים לכתוב להם שטר חליצה ומיאון לראיה על הדבר, אף על פי שאינם מכירים אותם, כי בוודאי בי"ד שהיתה החליצה והמיאון בפניהם הכירום, ומותרים הם כדין, ואין לחוש שטעו בי"ד הראשון לעשות החליצה והמיאון בלא שהכירום [=לא חיישינו לבי"ד טועים].

[דברים כ"ה ז-יז] ואם לא נחפץ האיש לקחת את בבתו וְעִלְתָּהּ בְּמִתּוֹ הַשְּׂעֵרָה אֶל הַזְּקֵנִים וְאָמְרָה מֵאַן יִבְמִי לְהִקִּים לְאָחִיו שֶׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יִבְמִי. וְקָרְאוּ לוֹ זֶקֶן יָעִירוּ וְדָבְרוּ אֵלָיו וְעִמְדוּ וְאָמְרוּ לֹא חֲפְצָתִי לְקַחְתָּהּ. וְנִגְשָׁה בְּמִתּוֹ אֵלָיו לְעִינֵי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נַעְלָו מֵעַל רַגְלָו וְיִרְקָה בְּפִנּוּי וְעִנְתָּהּ וְאָמְרָה כֹּה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו. וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חָלוּץ הַנַּעֲלָל.

^א והא דאמר באלו מציאות, אמר רבא, כגון רב סחורה דאסברן זוהמא ליסטרו, פירוש שהאיר עיני באותה משנה אחת. רבה גרס התם, אבל רבא היה תלמידו מובהק, כדמשמע הכא ובכמה דוכתין. ואית דגרסי התם רבא. ויש לומר דהכי קאמר אפילו לא אסברן אלא זוהמא ליסטרו בלבד, אני חייב לקרוע עליו. [תוס'].
^ב כן פירש בקונטרס, דחיישינן שמא יטעו בית דין האחרון, וישיאוה בלא הכרת יבם, ויסמכו על בית דין הראשון. ואם תאמר, ואמאי חולצין בית דין הראשון אף על פי שאין מכירין, וניחוש דלמא מייתי סהדי שחלצה בבי"ד, ויסמכו בית דין האחרון עליהו, וישיאוה לשוק בלא הכרה. ויש לומר דעדים אינם מעידין לחצאין, ושאלו להם אם הכירום בית דין הראשון, דכולי האי ודאי לא חיישינן. [תוס'].
^ג פירוש, שמא טעו בי"ד הראשון, ועשו בלא הכרה, כך פירש הקונטרס. וקשה, דאין פירוש בית דין טועין שוה, דחיישינן לבית דין טועין דרב סחורה היינו בית דין אחרון, ולא חיישינן לבית דין טועין דרבא היינו בית דין הראשון. ועוד קשה לר"י, דאמר פרק יש נוהלין, אמר רב דימי, הילכתא לא חיישינן לבי"ד טועין, ופרך מאי שנא מדרבא, דאמר רבא אין חולצין אלא אם כן מכירין, דחיישינן לבית דין טועין ... אלמא דרבא גרסינן חוששין לבית דין טועין. ונראה לר"י כגירסת ספרים ישנים, דגרסי בדרב סחורה לא חיישינן, ובדרבא חיישינן, והכי פירושו, לא חיישינן לבית דין טועין, שמא יטעו בית דין אחרון להשיאה על ידי חליצה שיעידו בחליצה ולא בהיכירא, דכולי האי לא חיישינן, אלא יחזרו עליהם אם הכירו בי"ד הראשון, ורבא סבר דאין חולצין אלא אם כן מכירין, שמא יטעו בית דין האחרון להשיאה על ידי עדים, ויאמרו שלא עשו כי אם בהכרה. והקשה הר"ר יהודה מדתנאי בתוספתא, חולצין לאשה אף על פי שאין מכירין אותה, תיקשה לרבא משמיה דנפשיה. ותיקף, דתוספתא מיירי דאורייתא, ואמוראי דהכא איירי דרבנן. [תוס'].
^ד ואם תאמר, דאמר רבא בפרק לולב הגזול, לא לימא איניש "ברוך הבא" והדר "בשם ה'", רב ספרא אמר אפסוקי מילתא היא, ולית לן בה. ויש לומר דקבלה מרב ספרא, או שמא יש לחלק. [תוס']

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 15
מסכת יבמות ק"א-ק"ו
כ"ב טבת - כ"ז טבת

ומעשה ברב אשי שמצאו לרב כהנא כשהוא מתאמץ ללמד את היבמה לומר בבת אחת "לא אָבָה יְבָמִי". אמר לו רב אשי, והלא רבא אמר שאין בכך כלום, אם תאמר מילה במילה. **והשיב** לו רב כהנא, שדווקא בקריאת היבם "לא חִפְצָתִי לְקַחְתָּהּ", אמר רבא כן, שאלו הם כל דבריו ואין לטעות בהם, אבל בקריאת היבמה "לא אָבָה יְבָמִי", מודה רבא^א שצריך ללמדה לומר הכל יחד, שאם תאמר מילה במילה, עלול להישמע שהמילה "לא" נמשכת על תחילת דבריה "מֵאֵן יְבָמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לא", כלומר לא מאן, אלא "אָבָה יְבָמִי", ולכן יש ללמדה לומר בבת אחת "לא אָבָה יְבָמִי".

וירקה מעצמה

אמר רבא, אכלה שום או גרגישתא [=גוש אדמה], וירקה מחמתם, לא עשתה ולא כלום, שנאמר "וְיִרְקָהּ", כלומר מחמת עצמה, ולא מחמת דבר אחר.

כתיבת הפסוקים בגט חליצה

כבר נתבאר, שאחר החליצה כותבים לחלוצה גט חליצה, שיהא ראייה בידיה שחלצה ליבמה, והותרה לכל אדם, ומבואר, שיש לכתוב בגט הזה את כל מעשה החליצה כפי מה שהיה.

ראיית הרוק על ידי הזקנים

אמר רבא, הדיינים צריכים לראות את הרוק היוצא מפי היבמה, שנאמר, "וְנִגְשָׁה בְּמִתּוֹ אֶלָּיו לְעִנֵּי הַזְּקֵנִים ... וְיִרְקָה בְּפִנְיֹו".

ולדברי אביו, שכשכותבים בו כיצד הדיינים הקרו ליבמה וליבם את מה שהם צריכים לומר, לא יכתבו בגט את כל מה שאמרו, כי הדברים הללו הם פסוקים, וכלל בידו שאין לכתוב ארבעה מילים ללא שרטוט, ולכן כותבים בגט כך – הקרינו לה, מן "מֵאֵן יְבָמִי" עד "אבה יבמי", והקרינו לו, מן "לא" עד "לקחתה", והקרינו לה, מן "ככה" ועד "חלוץ הנעלי".

סליק פרק מצות חליצה

ומר זוטרא לא היה עושה כן, אלא היה משרטט את גט החליצה, וכותב בו את כל הקריאה בשלימות – הקרינו לה, "מֵאֵן יְבָמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לא אָבָה יְבָמִי", והקרינו לו, "לא חִפְצָתִי לְקַחְתָּהּ", והקרינו לה, "כָּכָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר לא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו".

והקשה מר בר רב אשי, והלא אסור לכתוב פסוקים שאינם ספר שלם, כמבואר במסכת גיטין, שאין כותבים מגילה [כלומר פרשה אחת] לתינוק להתלמד בה.

ומכל מקום הלכה כמר זוטרא, ואין זה דומה לכותבת מגילה לתינוק להתלמד בה, שהכותב מגילה לתינוק, כוונתו לכתוב פסוקים לשם פסוקים, ודבר זה אסורה, כי תורה חתומה נתנה, ואין לחלקה, אבל הכותב גט חליצה, אין כוונתו לכתוב פסוקים שתהא בהם קדושה, אלא לספר מה אמר כל אחד, ובמקום מצווה דבר זה מותר.

"וְיִרְקָה בְּפִנְיֹו"

אמר אביו, יבמה שרקקה, וקלטה הרוח את הרוק, והשליכתו קודם שבא לפני היבם, לא עשתה ולא כלום, כי נאמר "וְיִרְקָה בְּפִנְיֹו", ובאופן הזה לא הגיע הרוק לפני היבם.

^א "לא אבה" כתיב בספרים מדויקים, וכן מוכח במסורה, לא אבה ג' דסמיכ, לא אבה ה' השחיתך (דברים י), לא אבה יבמי (שם כה), ישראל לא אבה לי (תהלים פא), ויש שנים ריש פסוק במשנה תורה, ולא אבה סיחון (דברים ב), ולא אבה ה' לשמוע אל בלעם (שם כג ו), ויש עוד פסוקים דלא שייכי לאותו מסורת, ולא אבה נושא כליו דשאוול (שמואל א לא), וגם אל מלך מואב שלח ולא אבה דיפתח (שופטים יא). [תוס']

² והא דאמר בהחולץ, ורקת קדמנא ורקא בבי דינא דמיתחזי על ארעא ... שמא למצוה מן המובחר הוא דבעינן הכי. [תוס']

לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך
קצרה (פסחים ג) כל הלומד תורה
ואינו חוזר עליה דומה לאדם
שזרע ואינו קוצר (סנהדרין צט)

בקיצור

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד
אחר ששנה מה שעלה בידו מכל
מה ששנה ויסמוך על הכללים
שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

גיליון ח15
מסכת יבמות ק"א-ק"ו
כ"ב טבת - כ"ז טבת

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com